

TÜZE

HUKUK DERGİSİ

DOĞRU OLMANIN
ÖZBELİRTİSİ

Av. Servet Bakırtaş ve Dr. Ekrem Karakaya anısına...

TÜZE HUKUK DERGİSİ

"DOĞRU OLMANIN ÖZBELİRTİSİ"

HUKUK TOPLULUĞU ADINA

YAYIN SAHİBİ

Mustafa Kaan Sığircı

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Doğukan Coşkun

YAYIN DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Didem KAYALI

TASARIM

Burak BİÇER

YAYIN TÜRÜ

YEREL SÜRELİ

YAYIN ŞEKLİ

3 AYLIK-TÜRKÇE

İDARE ADRESİ

TOBB EKONOMİ VE
TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

Söğütözü Cad. No:43

Söğütözü/ANKARA

GÜZ 2022-2023

YAYIN EKİBİ

Ahmet BOLKAN

Ali Kaan KARAKAŞ

Burak BARKUZ

Burak BİÇER

Berre Nazlı ÇEVİK

Cevahir Beyza OĞAN

Dila ÖZDEMİR

Doğukan COŞKUN

Doğukan YAZICI

Ece Aydan EROL

Fatih Samed KILIÇASLAN

Fulya Azra KARAKUŞ

Furkan KILINÇER

Furkan POLATLI

Hasan AYDIN

İrem UZ

İsmail ARSLAN

Mehmet Emre CANDAN

Mustafa Kaan SİĞİRCİ

Oğuz ÖZKALE

Ravzanur KURUL

Raziye GÖNEN

Selin AYDINLI

Selin CENGİZ

Senagül YURTSEVER

Şevval İLHAN

Yeşim Tuğçe TÜRÜDÜ

TOPLULUK BAŞKANINDAN;

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu tarafından çıkartılan Tüze Hukuk Dergisi'nin bu dönemki sayısı ile karşınızdayız.

Tüze Hukuk Dergisi; 2017 yılından beri varlığını sürdüren, bugün itibariyle çıkarttığı sayı çift haneli sayılara ulaşmış, yüzlerce tiraja sahip olan ve en önemlisi TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerinin yani bizlerin en kıymetli hazinelerinden birisi haline gelmiştir. Dinamik ve nitelikli bir vizyonla çalışmalarını TOBB ETÜ çatısı altında sürdüren Hukuk Topluluğumuzun gözdesi ve en fazla emek harcadığı faaliyeti hiç şüphesiz Tüze Hukuk Dergimizdir. TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu olarak resmi yayın organımız olan Tüze Hukuk Dergisi için yegane amacımız bu değerli çalışmaların, bundan yıllar sonra da istikrarını koruyarak devam etmesini sağlamak ve mümkün olduğunca çok daha fazla okurla buluşabilmesine aracı olmaktır. Çalışmalarımızın bu doğrultuda hız kesmeden devam edeceğini belirtirken aynı zamanda bu güzel ve değerli oluşumu asıl meydana getiren Tüze Hukuk Dergimizin pek kıymetli Yayın Ekibine de buradan teşekkürlerimi iletmeyi bir borç bilirim.

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu, TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencileri tarafından kurulmuş bir öğrenci topluluğudur. Başta TOBB ETÜ öğrencileri olmak üzere tüm hukuk fakültesi öğrencilerine hizmet etmeyi ve de Ankara'nın ve ülkemizin en aktif ve en etkili öğrenci kulübü olmayı, gerçekleştirdiği yüksek nitelikli ve nicelikli faaliyetleriyle kendisine amaç edinmiştir. Kurulduğu günden bu yana hukukun güncelliğine ve hukukçunun sosyalliğine olan inancıyla üyelerimizin akademik ve kültürel gelişimlerine her alanda yaptığımız çeşitli etkinliklerle katkıda bulunmak topluluğumuzun kuruluşundan beri en büyük gayemizdir. Bu uğurda yaptığımız geleneksel hale gelen Hukukta Kariyer Günleri, Hukukçusu Olmak, Akademix etkinlikleri başta olmak üzere birçok etkinliğimizde kariyer basamaklarımızı şekillendirmeye çalışıyoruz. Ayrıca sosyal medya kullanımının bu kadar arttığı dijital mecralarda farkımızı Instagram, Twitter ve LinkedIn haricinde Spotify'daki kanalımızda podcast yayınlarımızla ve YouTube yayınlarımızla göstermeye gayret ediyoruz. Hukukun birçok alanına dokunmaya çalıştığımız marka etkinlikler gerçekleştirerek sadece kendi üniversitemiz bünyesindeki öğrencilerle değil, Ankara'daki ve tüm Türkiye'deki hukuk öğrencileriyle, avukatlarla, bürokratlarla, akademi ve mahkeme mensuplarıyla temas halinde bulunmayı amaçlıyoruz. Bu kapsamda, Türkiye'deki tüm hukuk toplulukları ile iletişim halinde olmaya gayret gösteriyor ve ortak etkinliklerimizin planlamasını, hazırlığını yapıyoruz. Ayrıca meslek örgütlerine, kamu kurumlarına ve yüksek mahkemelere gezi ve ziyaretler düzenliyor ve de akademik fayda güden ilişkiler kurmaya çalışıyoruz. En nihayetinde bir öğrenci kulübü olmamız hasebiyle sadece akademik etkinlikler düzenlemiyor; derslerden bir nebze uzaklaşmayı sağlayan eğlenceleri, kültürel ve sosyal etkinlikleri de eksik etmiyoruz. Ek olarak, üyelerimizle beraber yürüttüğümüz sosyal sorumluluk projelerimizle yardımlaşma bilincimizi canlı tutarak ihtiyaç sahibi kesimlere bir el de biz uzatıyoruz.

Katılımlarını hiçbir etkinliğimizden eksik etmeyen, bize yaratıcı fikirleriyle ilham olan topluluğumuzun tüm üyelerine ve fikirlerimizi gerçeğe dönüştürmek için her bir mensubu canla başla çalışan TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu Yönetim Kurulu Üyelerimize ve Aktif Üyelerimize buradan da bir kez daha teşekkür etmek isterim. Topluluğumuzun yıllar içerisinde bu noktaya gelmesinde en ufak emeği geçen herkesi bu ailenin bir üyesi sayıyor, hali hazırdaki yönetim kurulu olarak çok daha ileriye hep beraber yürümek için son derece hevesli olduğumuzu belirtmek istiyorum. Yönetim Kurulu Başkanı olarak TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu ailesinin her bireyini saygıyla selamlıyor, Tüze Hukuk Dergisini elinde bulunduran herkese keyifli okumalar diliyorum. Nice yeni sayılara...

İLETİŞİM ADRESLERİ

tuzehukukdergisi@gmail.com

Instagram (@tuzehukukdergisi)

Twitter (@tuzehukukdergi)

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu Başkanı

Mustafa Kaan Sığircı

RÖPORTAJLAR

3

Ahmet Şevki Dağkiran ile Konu Röportajı

-Hazırlayan: Doçukan Coşkun/Ravzanur Kurul-

6

Yavuz Selim Kıran ile Kariyer Röportajı

-Hazırlayan: Doçukan Coşkun/Ravzanur Kurul/Selin Cengiz-

HUKUKİ YAZILAR

11

**Sağlık Hukuku Alanında Güncel Değişiklikler
ve Değişmeyen Şiddet Olayları**

-Burak Biçer-

13

Af Kurumu Üzerine

-Hasan Aydın-

15

Kadına Yönelik Şiddete Sosyolojik Bir Bakış

-Cevahir Beyza Oğan/Selin Cengiz-

19

Self Determinasyon Hakkı

-Ahmet Bolkan-

21

İller Bankası Personelinin Hukuki Statüsü

-Avukat Ahmet Akgül/ Avukat Dila Özdemir-

doğru olmanın özbelirtisi...

25 Montreux Boğazlar Sözleşmesi ve Türkiye'nin Sözleşmesel Hakları

-Doğukan Yazıcı-

27 İdare Hukuku Açısından Hukuk Devleti İlkesinin Gelişmesinde "Hazine Teorisi" Etkisinin İncelenmesi

-Ali Kaan Karakaş-

29 Tasarım Tescilinin Şartları

-Doğukan Coşkun-

KİTAP VE FİLM TANITIMLARI

31 The Firm (Şirket)

-Raziye Gönen-

32 Bir Ceza Avukatının Anıları

-Şevval İlhan-

Dekanımızdan

TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerini TÜZE dergisini çıkarmış olmalarından dolayı kutluyorum. Henüz 2009 yılında kurulan Fakültemizin öğrencilerinin her alanda kendilerini geliştirdiklerini görmekten büyük heyecan ve gurur duyuyorum. COVID-19 salgınının olduğu bu dönemde dahi öğrencilerimizi elektronik mecrada (online seminerler-konferanslar) etkinliklerine devam etmelerinden dolayı ayrıca tebrik ediyorum.

Hukuk eğitimi veya hukukçunun eğitimi günümüzün en güncel ve önemli konuları arasında yer alıyor. Gelişen ve farklılaşan sosyal ve ekonomik yaşam, hukuk eğitimi alanında da dönüşümü gerektirmektedir. Bu anlamda hukuk eğitiminin de kitle eğitimi yerine, öğrenci ile öğretim üyesinin karşılıklı etkileşimi ile öğrencinin kendisini ifade edebilmesine olanak verecek ve yaratıcılığını destekleyecek şekilde yapılandırılması bu dönüşümü sağlamada önemli bir adımdır. Elbette bu adım, Hukuk Fakültesi kontenjanlarının olabildiğince sınırlandırılması ile atılabilir. Teorik bilgi hukuk eğitiminin olmazsa olmaz bir unsurudur. Öğrencinin derste anlatılanların yanında, bu konuları gerektiğinde birden fazla kaynaktan okuyarak öğrenmesi büyük önem taşır. Bu teorik bilginin, öncelikle içselleştirilmesi ardından da bu bilginin somut olaya uygulanmasını sağlayacak yöntemlerin de öğrenilmesi gerekir. İşte o zaman öğrenci hukuki sorunları analiz edebilme ve hukuk bilgisine dayanarak çözebilme yetisini elde etmiş olur. Bu anlamda TOBB ETÜ’de, öğrenciler, henüz eğitimlerini tamamlamadan gerek mahkemelerde özellikle hukuk uygulamasına yön veren Yargıtay, Danıştay, Bölge Adliye Mahkemeleri gibi yüksek mahkemelerde, gerekse TOBB, Türkiye Noterler Birliği ve Baş Kamu Denetçiliği gibi kurumlarda ve avukatlar yanında uygulamanın içerisinde bulunma olanağına sahip olmaktadır. Lisans seviyesinde eğitimleri sırasında doğrudan uygulamaya katılan öğrencilerin kendilerini ifade etme becerileri artmakta ve öğrenciler “öğretirken öğren” yöntemiyle şekillendirilmiş hukuk klinikleri projelerinde de yer alabilmektedirler.

TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerimizden oluşan Hukuk Topluluğu, aldıkları nitelikli hukuk eğitiminin yanında sosyal, kültürel ve akademik alanlarda ulusal ve uluslararası etkinlikler düzenleyerek; bir yandan kişisel ve akademik olarak gelişmekte diğer yandan ise kendilerini ifade edebilme olanağı bulmaktadır. Bu etkinlikler arasında yer alan TÜZE Hukuk Dergisini çıkarmak başlı başına övgüyü hak etmektedir. Bu dergi aracılığıyla, bilgilerini ve deneyimlerini paylaşan ve kendilerini daha da geliştirme yolunda ilerleyen TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerini candan kutluyor, başarılar diliyorum.

Prof. Dr. Çiğdem KIRCA
TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi Dekanı

Bizlerden

Tüze Hukuk Dergisi olarak siz kıymetli okurlarımızın karşısına çıktığımız ilk sayımızdan itibaren değişen, gelişen ve her geçen gün adından daha çok söz ettirerek büyüyen bir dergi olmakla birlikte; önümüzdeki süreçte de dinamik, objektif, kendine hukuk dünyasında daha çok yer edinen bir dergi olmak için çabalıyor ve yayın ekibi olarak hep beraber çalışmaya devam ediyoruz.

Amacımız fikirlerimizi, araştırmalarımızı, incelemelerimizi ve kendimizden size aktarmak istediklerimizi “hukuk” ile anlatmaktır. Yarının hukukçuları olarak “Tüze Hukuk Dergisi” çatısı altında entelektüel birikimimizi artırmak, sağlamış olduğumuz birikim çerçevesinde üretmek ve bunları size aktarmak için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Sokrates’in “Bilgi ruhun gıdasıdır” dediği gibi bizler de bilginin kıymetini ve önemini biliyor, ruhlarımızı ve zihinlerimizi bilgiyle buluşturmak adına bu yolda durmadan ilerliyoruz.

Tüze Hukuk Dergisi Yayın Ekibi olarak hukukun zengin denizinde barınan her konuya, ayrıca sanat, edebiyat, tarih gibi birçok alana temas ederek zihin ürünlerimizi ortaya koymak, bilgi ve entelektüel birikime önem veren genç hukukçular olarak bu ürünleri göz bebeğimiz Tüze Hukuk Dergisinde siz değerli okurlarımıza sunmaktan büyük mutluluk ve kıvanç duyuyoruz. Dergimizin içeriği, alanında uzman saygıdeğer hukukçuların röportajları, yayın ekibimizin güncel hususlara yahut çeşitli hukuki konulara yönelik araştırma ve inceleme yazıları, kitap-film tanıtımları, TOBB ETÜ Hukuk Topluluğumuzun etkinliklerinin duyurulduğu birçok bölümden oluşmaktadır.

Bu yolda ilerlerken kıymetli destekleriyle bizlerin yanında olan başta TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi Dekanlığı olmak üzere değerli hocalarımıza ve resmi yayın organı olduğumuz TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu’na teşekkürü borç biliriz.

Son olarak, göz bebeğimizin 10.sayısını çıkarmanın iftihar ve mutluluğuyla, geçmişte yaptıklarımızı geleceğimize düstur edinerek, emeğimizin sonucunu dergimizin her zerresinde hissederek ortaya çıkaracağımız daha nice sayılarımızda sizlerle buluşmayı temenni ediyor ve siz kıymetli okurlarımızı dergimizin sayfalarında keyifli bir yolculuğa uğurluyoruz.

Tüze Hukuk Dergisi Yayın Ekibi Adına
Doğukan Coşkun

Türk Patent ve Marka

1) Türk Patent ve Marka Kurumunun kurumsal yapısına baktığımızda markalar dairesi, patent dairesi, tasarımlar dairesi gibi fikri mülkiyet haklarına ilişkin dairelerin bulunduğunu görmekteyiz. Hukuk müşavirliğinin bu dairelerle olan ilişkisi nedir?

Kamudaki tüm hukuk müşavirliklerinin görev ve yetkilerinin çerçevesini 659 sayılı KHK çiziyor. Buna ek olarak Kurumların kendi kuruluş mevzuatında da Hukuk müşavirliklerinin görevleri sayılmış. Genel itibariyle hukuk müşavirliklerinin görevlerini, kurumlarının yargı önünde temsili yani dava takibi, diğer birimlere hukuki görüş verilmesi ve mevzuat geliştirme dediğimiz kanun ve diğer ikincil mevzuat taslaklarının hazırlanmasına katkı sunmak olarak üç temel üzerine oturabiliriz.

TÜRKPATENT Hukuk Müşavirliği de bu çerçeve görevlerini sürdürüyor. Dünya'nın ve Avrupa'nın en çok başvuru alan sınai mülkiyet ofislerinden birisi olarak Kurumumuz Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu'nun verdiği kararlara karşı açılan davaların ciddi bir yoğunluk oluşturduğunu ifade etmem gerekir.

Tabi bu noktada bizim tescil daireleri olarak ifade ettiğimiz markalar, patent, tasarımlar, coğrafi işaretler daireleri ile Kurumun nihai karar organı olan Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu'nun ilişkisi kısaca izah etmem gerekebilir. Tescil daireleriyle hukuk müşavirliğinin ilişkisinin daha iyi anlaşılması bakımından.

Çok basit anlatımla ve çok genel olarak, Kuruma yapılan sınai mülkiyet başvurusuyla ilgili verilmiş olan karara karşı iki aşamalı bir itiraz söz konusudur. Bu ilgili dairesine yapılan itiraz - tasarımlar dairesi burada bir farklılaşıyor - ve ilgili dairesinin vermiş olduğu karara karşı yapılan itiraz. Bu ikinci itiraz Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu'na yapılıyor ve Kurulun verdiği bu nihai karar YİDK Kararının iptali talebiyle dava konusu edilebiliyor. Bu davaların takibi de Hukuk Müşavirliğimiz eliyle yürütülüyor. Bu davaların Müşavirliğimizin diğer dairelerle olan ilişkisine değinecek olursak, sizin de bildiğiniz üzere idarelerin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açık. Biraz önce bahsettiğim YİDK kararlarına karşı açılan davalar da bu kapsamda elbette. İdareler yargı kararlarına uymakla da yükümlü.

Kurumu 1.Hukuk Müşaviri Ahmet Şevki Dağkıran

Hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilmesi için idarelerin vermiş oldukları kararların yargı denetimi sonucunda iptal edilmesi halinde idarenin bu mahkeme kararındaki ilkesel değerlendirmeleri göz önünde bulundurmaları ve gelecekte verecekleri kararları da yargının bu yönlendirmesi doğrultusunda yapmalı gerekiyor.

İşte bu noktada Hukuk Müşavirliği yargı ve tescil daireleri ile YİDK arasında bir köprü vazifesi görüyor.

Bu ilişki bizim için çok kıymetli zira Kurumumuzun yargı kararlarıyla YİDK Kararlarının uyumlulaştırılması yönünde stratejik bir hedefi de var. Burada hukuk müşavirliğinin veri akışını sağlıklı gerçekleştirmesi gerektiğine inanıyoruz ve bunun için çabalıyoruz.

Peki, bunu nasıl yapıyoruz birincisi UYAP üzerinden aylık olarak çektiğimiz kesinleşme şerhi verilen dosyaları davanın sonucuna göre ilgili dairelerle paylaşıyoruz. İkincisi taraf olduğumuz davalarda verilmiş bize göre dikkate değer Yargıtay kararlarını derliyor ve diğer dairelerin de kullanımına açıyoruz.

Bunun dışında hukuk müşavirliğinin "müşavirlik" görevi sebebiyle fikir beyan etmesi, dairelerin alacakları kararların hukuki uyumsuzluk çıkmayacak şekilde yönlendirilmesi veya hukuki uyumsuzluk çıkacaksa bile idarenin lehine sonuçlanacak tedbirlerin alınması gibi çalışmaları da oluyor. Toparlayacak olursam, tescil daireleriyle hukuk müşavirliği arasında sıkı bir ilişki ve iletişim mevcut diyebilirim.

2) Hukukçuların kurumdaki görevleri, çalışma alanları ve çalıştıkları pozisyonlar nelerdir? Ayrıca özel olarak Türk Patent ve Marka Kurumu hukuk müşaviri kurumda ne yapar?

Kurumumuz bir kamu kurumu ve çalışanları da genel olarak 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabidir. Kurumumuzda hukukçuların görev yapabilecekleri pozisyonlar, Hukuk Müşavirliği çatısı altında hukuk müşaviri veya avukat ya da biraz önce bahsettiğim tescil dairelerinde ki özellikle Markalar Dairesi Başkanlığında ve YİDK'da uzman yardımcılığıyla başlayan Sınai Mülkiyet Uzmanlığı kariyeri.

Biraz önce bahsettiğim gibi Hukuk Müşavirliğimizin dava takibi, mevzuat geliştirme ve hukuki danışmanlık yapma olarak üç temele oturtabileceğimiz görevleri mevcut. Müşavirliğimizde görev yapan hukuk müşaviri ve avukat meslektaşlarımızın hepsi de bu alanlarda aktif olarak çalışıyorlar.

3) Türk Patent ve Marka Kurumu bünyesinde yapılan sınavlar ile Marka-Patent vekili unvanı alınabiliyor. Bu unvanı almak bir hukukçuya ne tür avantajlar kazandırır ve bu unvanı taşıyan hukukçuların çalışma alanları nelerdir? Ayrıca bu sınavı kazanmak kurumda çalışma olanağı sağlamakta midir?

Sondan başlayalım; hayır, bu sınavı kazanmak Kurumda çalışma imkânı vermez. 5000 sayılı Kanuna göre Kurumda üçüncü kişileri temsilen işlem yapabilmek için sicile kayıtlı patent vekili veya marka vekili olmanız zorunlu. Bunun dışındakilere Kanun böyle bir imkân tanımamış. Yeri gelmişken sınav hakkında biraz bilgi de vereyim sonra soruya devam edelim. Sınav iki yılda bir yapılıyor ve iki aşamalı. Patent vekilliği ve marka vekilliği için iki ayrı sınav yapılıyor. Birinci aşaması çoktan seçmeli test şeklinde yapılıyor, buna genel yeterlik sınavı diyoruz. Bu sınavda sınai mülkiyet mevzuatı, genel hukuk bilgisi, Kurumun yapısı ve uluslararası örgütlere ilişkin bilgiler soruluyor. Bu sınavdan 70 ve üzeri puan alan adaylar ikinci aşamaya girmeye hak kazanıyorlar. İkinci aşamayı da mesleki yeterlik sınavı olarak adlandırıyoruz. Bu aşama klasik yazılı sınav olarak yapılıyor. Hukuk fakültelerinde bizlere yaptırılan pratik çalışmalar gibi düşünebilirsiniz soru tarzlarını. Bu iki sınavı geçenler patent vekili veya marka vekili olarak sicile kaydolabiliyor ve serbest meslek erbabı olarak faaliyet yürütüyorlar. Tekrar soruya dönecek olursak, hukukçu hayatın her alanında olmalı ve bu alanlara temas etmeli diye düşünüyorum. Sınai mülkiyet alanı da hukukçuların temasının yoğun olduğu noktalardan bir tanesi. Bu alanda çalışmanın ve vekillik yapmanın hukukçuya ne gibi avantajlar sağlayacağına gelince, öncelikle sınai mülkiyet konusu genç ve dinamik bir alan.

Türkiye gibi gelişen ülkelerde sınai mülkiyet bilinci her geçen gün artıyor ve tabiri caizse bu pasta her geçen gün büyüyor. Bunu Kurumumuza yapılan tescil başvurularının yıllık artışından da tespit edebilirsiniz zaten. Dolayısıyla konuya serbest avukatlık açısından marka veya patent vekilliğiyle birlikte avukat sıfatını haiz olmak olarak bakarsanız büronuz için iyi bir iş alternatifi. Burada şunu da belirtmek faydalı olabilir: Üretici, sanayici ya da tacirlerden oluşan bir müvekkil profilini de size kazandırabilir vekillik. Ha bir de vekillikte reklam yasağı yok. Avukat sıfatınızla değil ama vekil sıfatınızla reklam verebilirsiniz.

Bunun dışında Kurumsal şirketler kendi bünyelerinde marka vekili ya da patent vekili çalıştırıyorlar ki bence önümüzdeki yıllarda bu eğilim daha da artacak. Buralarda hukukçu vekil sıfatıyla farklı pozisyonlarda çalışma imkânınız olabilir. Bir de 5000 sayılı Kanun tüzel kişi marka vekilliğine veya patent vekilliğine imkân tanıyor. Ülkemizde tüzel kişi olarak faaliyet gösteren firmalar mevcut bu firmalarda da vekillik belgesi olan hukukçunun tercih sebebi olacağını düşünüyorum.

Son olarak, bir iş alanı olarak değerlendiremeyiz elbette, hatta bir kamu görevidir, bilirkişilik. Vekillik belgesi olan kişiler mahkemelerde bu alanlarda bilirkişilik yapabiliyorlar. Bu görev de sizin sınai mülkiyet camiasıyla sürekli bir ilişki halinde olmanızı ve kendinizi bu alan bakımından güncel tutmanızı sağlayabilir. Bunu da bir avantaj olarak görebiliriz.

4) Türk Patent ve Marka Kurumuna yapılan tescil ve ihlal başvurularının değerlendirilmesi ve sonuçlandırılmasında hukuk müşavirliğinin görevi var mıdır varsa nelerdir?

Kurumumuzca yapılan tescil başvuruları ve bu başvurulara karşı yapılan itirazlar Sınai Mülkiyet Uzmanlarınca değerlendirilmektedir. Bizim Müşavirlik olarak herhangi bir görevimiz ya da müdahalemiz olmuyor.

5) Bu kurumun bünyesinde 1.Hukuk Müşaviri olarak görev yapmaktasınız. Sizce Türk Patent ve Marka Kurumunda görev alacak bir hukukçunun ve özellikle 1.Hukuk Müşavirinin barındırması gereken vasıflar nelerdir?

Aslında bu sorunun cevabı tüm hukukçular için geçerli belki de. Hukukçunun gözü kulağı dünyaya açık olmalı. Ülkesindeki, dünyadaki gelişmeleri takip edebilmeli. Yeri geldiğinde bu gelişmeleri kendi profesyonel yaşantısına da entegre edebilmeli. Kurum özelinde bakacak olursak burası bir kamu kurumu elbette ve bizler de kamunun ajanlarıyız. Devlet dediğimiz organizasyon içerisinde bize emanet edilmiş bir alanı daha ileriye götürmek daha kaliteli hizmet üretmek, gelişen ve büyüyen Türkiye'nin hızına ayak uydurmak için çalışıyoruz.

Bu bakımdan bu Kurumda çalışan bir hukukçunun bu perspektifte bir katkı yapmasını bekleriz.

Birinci hukuk müşavirliği idari bir görev. Burada birim içerisinde uyumun sağlanması, iş adaletinin temini, çalışma barışının devam ettirilmesi, diğer birimlerle ve Kurum yönetimiyle ilişkilerin sağlıklı yürütülmesinin temini gibi hem birimin içine hem de dışına bakan görevleri var birinci hukuk müşavirinin. Yaklaşık üç yıla yaklaşan tecrübemden edindiğim şey iyi bir dinleyici olmak, zamanı iyi kullanmak, taleplere hızlı dönüş yapabilmek, son kullanıcı teknoloji ürünlerinden faydalanmak işleri baya kolaylaştırıyor.

6) Türk Patent ve Marka Kurumu bünyesinde üniversite öğrencilerine yönelik fikri mülkiyet hukuku kapsamında düzenlenen etkinlikler veya eğitimler var mıdır?

Sinai mülkiyet bilincinin gençler arasında yaygınlaşması en öncelikli hedeflerimizden. Bu kapsamda Üniversiteler Arası Patentle Türkiye ve Liseler Arası Patentle Türkiye yarışmaları düzenledik ve düzenlemeye devam edeceğiz. Bunun dışında yine Milli Eğitim Bakanlığı ile imzaladığımız protokol kapsamında okullara yönelik çalışmalarımız devam ediyor.

Bu farkındalık çalışmalarına fikri mülkiyet hukuku çerçevesinden bakacak olursak, Kurumumuz çeşitli paydaşlarla konferanslar, seminerler düzenlemektedir. Bu etkinliklerde, işin doğası gereği hukuki tartışmaların olduğu bölümler de olmaktadır. Bu alanlarda kıymetli hocalarımız, yargı mensubu hâkimlerimiz, Kurumumuzun hukukçuları çeşitli katkıları sağlamaktadır. Bu etkinlikleri kaçırmamak adına okuyucularımıza Kurumumuzun sosyal medya hesaplarını takip etmelerini önerebilirim.

Birimimiz özelinde ise, son iki yıldır, Cumhurbaşkanlığı Staj Seferberliği kapsamında hukuk fakültesi öğrencisi stajyerleri kabul etmekteyiz.

Bir aylık staj süresinde Kurumdaki işleyişi onlara göstermeye çalışıyoruz, sinai mülkiyet bileşenleriyle ilgili bilgi veriyoruz, Fikri ve Sinai Haklar Mahkemelerindeki duruşmaları izlemelerini sağlıyoruz ve sinai mülkiyet alanında faaliyet gösteren hukukçularla onları buluşturmaya çalışıyoruz. Böylelikle henüz lisans aşamasında sinai mülkiyet alanıyla temas etmelerini sağlamış oluyoruz.

Tabi fiziksel etkinliklerin atmosferi ve katılımcılar üzerindeki etkisi daha farklı oluyor. Geride bıraktığımız pandemi sürecinde fiziki etkinlik yapma imkânımız olmadı ama önümüzdeki dönemde -daha fazla sayıda müstakbel meslektaşımıza ulaşabilmek adına- hukuk fakültesi öğrencileriyle kendi okullarında bir araya gelmeyi de çok arzu ediyorum doğrusu.

7) Son olarak fikri mülkiyet hukuku alanında veyahut TÜRKPATENT bünyesinde çalışmak isteyen biz hukuk fakültesi öğrencilerine nasıl tavsiyeleriniz olur?

Öncelikle fakültede temel derslerinizi çok iyi öğrenin. Nedir bu temel dersler? Özel hukuk alanı için konuşuyorum, Roma hukukundan başlarsak, medeni hukuk, borçlar hukuku -hem genel hem özel- eşya hukuku, ticaret hukuku gibi alanları mümkünse çok iyi öğrensinler çünkü daha sonradan özel hukuk alanında öğrenecekleri her yeni hukuk dalını bunun üzerine inşa edecekler. Dolayısıyla fakültedeki bu dört yıllık dönemi verimli geçirmek çok önemli.

Fikri mülkiyet hukuku özelinde bakacak olursak, bu alanda çalışmak istiyorsanız bu alanın hub noktalarıyla bir dirsek temasınız hep olmalı. Uluslararası ve bölgesel örgütler var mesela Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı WIPO, Avrupa Patent Ofisi EPO, Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Örgütü. Bu örgütlerin uzaktan eğitim programları ya da konu hakkında bilgilendirici eğitim dokümanları oluyor. Bunlar takip edilebilir. Bundan başka baroların fikri mülkiyet çalışan komisyonlarında görev almak yayınlarını takip etmek de bilginizi güncel tutmak adına faydalı olacaktır diye düşünüyorum. Son olarak Kurumumuzu takip edebilirsiniz elbette. Çeşitli paydaşlarla ortak gerçekleştirdiğimiz etkinlikler de bilginizin artmasına katkı sağlayacaktır.

teşekkürlerimizi sunarız...

1) Sizi bir de kendinizden dinlemek isteriz. Yavuz Selim Kıran kimdir? Üstlendiğiniz görevlerin kariyerinize, meslek hayatınıza etkileri nelerdir?

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitemizin Hukuk Topluluğu'na ve Tüze Hukuk Dergisi'ne bu söyleşi fırsatı için teşekkür ediyorum.

Topluluğunuzun çalışmalarını anlatırken söylediğiniz bir şey dikkatimi çekti. Hukukçunun eğitimini yalnızca amfilerde tamamlayamayacağını bildiğimiz için, sempozyumlar, buluşmalar, kariyer günleri, kültürel-sanatsal faaliyetler düzenliyoruz diye güzel bir vurgunuz var.

Başarılı bir kariyer için teoriyi pratikle, soyutu somutla harmanlamak, amfilerde, edindiğimiz bilgiyi sahada kullanmak gerekiyor.

Ben de eğitim ve meslek hayatım boyunca bunu yapmaya gayret ettim. Üniversite yıllarımda staj yaparak öğrenim gördüğüm uluslararası ilişkiler alanında uygulamayı da tecrübe ettim. Sonrasında kariyer yolculuğumda bunun faydasını gördüm.

1985 yılında Ordu'nun Ünye ilçesinde doğdum. İlk, orta ve lise eğitimimi Ünye'de tamamladım. Ünye Anadolu Lisesi'nden mezun oldum.

2003 yılında ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümünü kazandım. Böylece hayatımın Ankara sayfası açılmış oldu. ODTÜ ikinci sınıfta yaz okulunu bitirdiğim gün başvurduğum Başbakanlık Dışişleri Danışmanlığı staj programıyla kariyer yolculuğum başladı. Derslerin sona ermesiyle artık bavlumu toplayıp memleketime fındık toplamaya gitmeye hazırlandığım sabah, staj programından kabul aldığımı öğrendim. Unutmuyorum, stajımın daha ilk günlerinde şimdiki Prag Büyükelçimiz Sayın Egemen Bağış, ABD Kongre üyelerine Türkiye'nin tezlerini anlatan bir mektup taslağı hazırlamamı istedi. O gün hissettiğim duyguları kelimelerle ifade edebilmem mümkün değil. Ama daha sonra bu zorlu süreçlerin bana ne kadar çok şey kattığını öğrendim. Büyüklerimizin dediği gibi zahmet olmadan rahmet olmuyor.

Mezun olduktan sonra, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakanlığı sırasında o dönemki adıyla Başbakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri, daha sonra da Avrupa Birliği Bakanlığı Bakanlık Müşaviri olarak görev aldım.

Dışişleri Bakanımız Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun Başdanışmanlığı görevini yürüttüm.

Zagreb Büyükelçisi

Yavuz Selim Kıran

2018 seçimlerinde AK Parti'den memleketim Ordu'dan Milletvekili adayı oldum.

2018 yılında Dışişleri Bakan Yardımcılığı'na atandım ve 4 yılı aşkın süredir bu görevi yerine getiriyorum.

Bu sürede Sayın Bakanımızın yönetiminde küresel ve bölgesel sorunların çözümünde inisiyatif alan, yapıcı ve aktif, yenilikçi, girişimci ve insani dış politikamızı hayata geçirdik, diplomasi alanında liderlik üstlendik. Sahada ve masada güçlü Türkiye yolunda verilen bu mücadelenin bir neferi olmak bana her zaman gurur verdi.

Bakan Yardımcılığı görevimi yakında tamamliyorum. Sayın Cumhurbaşkanımızın yüksek tensipleri, Sayın Bakanımızın takdirleriyle atandığım Zagreb Büyükelçiliği görevini de aynı gurur ve heyecanla yerine getireceğim.

2)Yaklaşık 5 yıl Dışişleri Bakan yardımcısı olarak görev yapmışsınız. Ülkemizin dış politikasını ve uluslararası alandaki pozisyonumuzu değerlendirebilir misiniz?

Türkiye'nin uluslararası sahnedeki yerini anlayabilmek için önce dünyadaki değişimleri kavramamız gerekiyor. Tarihin akışının hızlandığı bir dönemden geçiyoruz. Teknolojinin dönüştürücü etkisini hepimiz yaşayarak görüyoruz. Ama aynı zamanda krizlerin derinleştiği zor bir dönem bu. Karşımızda belirsizliklerin arttığı, görüş mesafesinin kısaldığı bir uluslararası ortam var. Bugün 2 milyarı aşkın insan çatışma bölgelerinde yaşıyor. Zengin ile fakir arasındaki uçurumun arttığı bir dünyada yaşıyoruz. İklim değişikliği, Covid-19, terörizm, düzensiz göç gibi bütün insanlığı tehdit eden sınamalarla karşı karşıyayız.

Eylül ayında yapılan Birleşmiş Milletler 77. Genel Kurulu'nun teması "İç-içe geçmiş sınamalara dönüştürücü çözümler için dönüm noktası" idi. Sayın Cumhurbaşkanımız, BM Genel Kurul'da yaptığı konuşmada küresel ortamdaki belirsizlikler ve tüm insanlığı tehdit eden sınamalar karşısında uluslararası dayanışmanın önemini vurguladı.

“Dünya Beşten Büyüktür” diyerek uluslararası sistemin reformu çağrısını yineledi. Bu reformun temelini daha adil bir dünya anlayışının oluşturması gerektiğinin altını çizdi. Bu çağrının her geçen gün daha geniş ölçekte yankı bulduğunu görüyoruz. Cumhurbaşkanımızın uzun yıllardır büyük bir irade, vizyon ve kararlılıkla dile getirdiği ihtiyacı bugün dünyanın pek çok lideri de ifade etmeye başladı.

Türkiye bu belirsizlik ortamından çıkış için çözüm önerileri olan küresel bir aktöre dönüştü. Çünkü biz sadece sözle değil yaptıklarımızla da uluslararası dayanışmanın başarılı örneklerini sergiliyoruz. Covid-19 salgını sırasında 161 ülke ve 12 uluslararası kuruluşu destek sağladık. Çevremiz adeta bir ateş çemberi. Suriye’den Ukrayna’ya, Afganistan’dan Libya’ya, Orta Asya’dan Balkanlara, Etiyopya’dan Yemen’e yaşanan sorunlarda pro-aktif bir dış politikayla çözüm üretiyoruz. Libya’daki iç savaşı meşru Hükümete destek vererek sahaya inmemiz durdurdu. Bugün Libya’daki siyasi istikrarsızlığı sona erdirmek için bütün aktörlerle temas eden de yine Türkiye. Dünyada İslam düşmanlığı karşısında kararlı mücadele veren ülkelerin başında geliyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğindeki çabalar sonucunda BM’de 15 Mart İslamofobi ile mücadele uluslararası günü olarak kabul edildi.

Aktif bir diplomasi bizim için bir tercih değil bir zorunluluk. Çünkü dünya genelindeki çatışmaların yaklaşık %60’ı İslam coğrafyasında ve yakın çevremizde yaşanıyor. Bunun için yerli ve milli bir dış politika, aktif bir diplomasi, insani ve vicdani bir duruş ortaya koyuyoruz.

Tabii dış politikamızı sadece bölgemizle sınırlı tutamayız. 360 derecelik bir dış politika izlemek durumdayız. Çünkü küreselleşen bir dünya gerçeğiyle karşı karşıyayız. Afrika ve Latin Amerika’yla hızla gelişen ortaklık politikalarımız, Yeniden Asya girişimimiz bu 360 derecelik dış politikamızın örnekleri. Aynı zamanda ticaret, savunma, turizm, kültür ve sağlık diplomasisiyle Türkiye’nin dünyanın her köşesine erişimini güçlendiriyoruz. Küresel salgın çağında Dijital Diplomasi girişimimiz sayesinde ivme kazandık, konsolosluk hizmetlerinden kamu diplomasisine, siber güvenlikten dış politika analizine kadar her kulvarda teknolojinin dönüştürücü gücünden istifade etme yolunda adımlar attık.

Sayın Cumhurbaşkanımızın BM Genel Kurulu’nda söylediği gibi, krizlerle sarsılan bu dönemde en büyük tehlike birlikte yaşama ve sorunlara birlikte çözüm bulma iradesinin kaybedilmesidir.

Bu nedenle, daha adil bir dünyanın mümkün olduğunu yüksek sesle söylemeyi, ortak sorunlarımızın çözümü için gerekli reform çağrılarını yapmayı sürdüreceğiz. BM 1945 yılında 50 üyeyle kuruldu. Bugün 193 üyesi var. 1945’ten bu yana dünya büyük değişimler yaşadı. Soğuk Savaş sona erdi. Küresel ekonominin ağırlık merkezi Asya’ya kaydı. İklim değişikliği, göç, terörizm gibi küresel sorunlar insanlığın ortak tehdidi. Ama Birleşmiş Milletler hala aynı mekanizmalarla bu yeni ve karmaşık sorunlara çözüm üretmeye çalışıyor.

Türkiye uluslararası sistemin daha etkin, daha adil ve daha kapsayıcı olması için reform süreçlerinde rol oynamaya devam edecek.

Bütün bunları yaparken köklü medeniyet birikimimizden, milletimizin değerlerinden, asırlara dayalı Hariciye tecrübemizden güç alıyoruz.

3) Sınır komşularımızda yaşanan iç savaş ve göç durumlarının ülkemize etkileri nelerdir?

Bölgemiz çatışmalar, istikrarsızlık ve ekonomik güçlüklerle boğuşuyor. Bu gelişmeler haliyle ülkemize ve ülkemiz üzerinden Avrupa ülkelerine yönelik göç dalgalarını tetikliyor.

Göç krizi yalnızca bölgemizle sınırlı değil. Dünya genelinde her 30 kişiden biri göçmen. Tarihte ilk defa dünya nüfusunun %1’inden fazlasının ülkesini terk etmek zorunda kaldığını görüyoruz. Rusya-Ukrayna savaşıyla göç konusu daha da derinleşti. BM rakamlarına göre, Ukrayna’dan göç edenlerin sayısı 11 milyonu geçmiş durumda.

Bizim insanı merkeze koyan bir dış politikamız var. Nasıl ki ecdadımız, kendisine sığınanları yüz üstü bırakmadıysa, bu manevi mirasın temsilcisi olarak bugün bizler de aynı vicdani duruşu sergiliyoruz.

Bu elbette küresel göç yükünü tek başımıza taşımak zorunda olduğumuz anlamına gelmiyor. Bu yükü sadece tek bir ülkenin üstlenmeyeceğini, küresel ölçekte adil bir sorumluluk ve yük paylaşımı yapılması gerektiğini söylüyoruz, söylemeye de devam edeceğiz.

Uluslararası toplumun göç konusunda elini taşın altına koyması, bizim gibi somut ve kapsamlı politikalar benimsemesi, kaynak ülkelere yardım etmesi bu meselenin çözümü için temel parametreler. Düzensiz göçle mücadele çalışmalarımızı uluslararası platformlarda sürdürüyoruz. Örneğin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen Küresel Göç Mutabakatına en başından bu yana destek verdik.

Sığınmacıların ülkelere gönüllü geri dönüşlerini sağlamak stratejimizin önemli bir parçası. Suriye’nin kuzeyinde güvenlik ve siyasi istikrarı sağlama çabalarımız sayesinde, bugüne kadar 500 binden fazla Suriyelinin geri dönüşünü sağladık. Bu konuda bölge ülkeleri ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle de çalışmalar yapıyoruz.

Avrupa Birliği’ni verdiği sözleri yerine getirmesi için zorluyoruz. Ancak beklediğimiz desteği ve tavrı göremedik. Özellikle “18 Mart Mutabakatı” taahhütlerinden olan “Gönüllü İnsani Kabul Mekanizması”nı işletmesi, yani üye ülkelerin daha fazla göçmene kapılarını açmasının sağlanması gerekiyor. AB Suriyelilerin ihtiyaçları için kullanılmak üzere Sığınmacı Mali İmkânı oluşturdu, ancak bu kapsamda sağlanacak mali yardıma dair sözlerini de tutmadı.

Düzensiz göçmenlerin daha sistemli bir şekilde ülkelere dönmeleri için 15 ülkeyle geri kabul anlaşması imzaladık. Bunların sayısını artırmak için çalışmalarımız devam ediyor. Vize politikalarımızı sürekli gözden geçiriyoruz, vize başvuru süreçlerini geliştiriyoruz.

4) Son günlerde Ege'de Yunanistan'da yaşanan durumu değerlendirebilir misiniz?

Yunanistan, gücüyle ters orantılı hayali senaryoların peşinde koşuyor. Sayın Cumhurbaşkanımızın söylediği gibi bizimle askeri bir tırmanma yarışına girerse kendisi kaybeder. Yunanistan'da bazı siyasetçiler bu gerçeği biliyor ama iç politik hesaplar uğruna sağlıklı olmayan bir haletiruhiye içinde hareket ediyorlar.

Meşru hak ve çıkarlarımızı korumak konusunda en ufak bir taviz vermemiz söz konusu olamaz. Sayın Cumhurbaşkanımız, Sayın Bakanımız bunu en açık ve anlaşılır şekilde ifade ediyorlar.

Ege'de birbiriyle bağlantılı sorunlar var. Bunlar kıta sahanlığından, adaların silahlandırılmasına, hava sahasından kara sularına kadar geniş bir yelpazeye yayılıyor. Biz başından beri bütün bu sorunları sağlıklı ve yapıcı bir diyalogla ele almaya hazır olduğumuzu söylüyoruz.

Yunanistan, kıyılarımıza yakın gayriaskeri statüdeki Doğu Ege adalarına askeri üsler kuruyor, yığınaklar yapıyor, askeri tesislerini silahlı tatbikatlarında kullanıyor. İHA'larımız son olarak Yunan donanmasına ait gemilerin gayriaskeri statüdeki adalara askeri araç sevkıyatı yaptığını görüntüledi. Bu faaliyetler, Lozan ve Paris Barış Antlaşmalarına tamamen aykırı. Eğer Yunanistan bu adaları silahlandırır o zaman adalar üzerindeki egemenliği de tartışılabilir hale gelir. Bu konudaki güçlü hukuki tezlerimizi ilettiğimiz mektuplarla BM'de kayda geçirdik. Sayın Bakanımız da mevkidaşlarına ve uluslararası kuruluşların liderlerine gönderdiği mektupla bu konudaki tezlerimizi ayrıntılı bir şekilde dile getirdi. Yunanistan, bunlara hukuki yanıt veremediği için konuyu siyasi zemine çekmeye çalışıyor. Türkiye'nin üzerinde uluslararası baskı kurmaya çalışarak sonuç alabileceğini sanıyor. Egemenliğimiz söz konusu olduğunda hiçbir baskı bizi yolumuzdan geri çeviremez.

Düşünebiliyor musunuz, Yunanistan, 6 millik karasuyu olmasına rağmen 10 millik hava sahası iddiasını öne sürüyor. Dünyada karasularından daha geniş hava sahası iddiasında bulunan başka bir ülke yok. Bu açık bir şekilde uluslararası hava sahasını gasp etmeye çalışmak demek. Buna göz yummamız söz konusu olamaz.

Yunanistan bir yandan da hava sahamızı ihlallerine ve uluslararası hava sahasında NATO ve milli görev icra eden uçaklarımızı tacizler gerçekleştirmeye devam ediyor. Bu hukuksuzlukları protesto ediyoruz ve tüm ilgili uluslararası platformlarda gündeme getiriyoruz.

Diyalog çağrılarında da dürüst değiller. Beş yıl boyunca dondurdukları İstisari Görüşmeler, bizim girişimlerimizle 2021'de tekrar başladı ancak iyi niyetli olmadıkları için devamı gelmedi.

Yunanistan, Batı Trakya Türk Azınlığının Lozan Barış Antlaşmasıyla belirlenmiş statüsünü de ihlal ediyor. Türk kimliğinin inkarından, eğitim meselesine, Azınlık okullarına, din ve ibadet özgürlüğüne uzanan ve neredeyse bir asırdır biriken meselelerin çözümü konusunda hiçbir adım atmıyor, tam aksine giderek daha da engelleyici bir tutum izliyor. Bu konularda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından her seferinde mahkum edilmesine rağmen, Mahkeme kararlarını uygulamıyor.

Soydaşlarımızın hak ve hukukunun, Lozan Antlaşmasının her hükmünün harfiyen yerine getirilmesinin takipçisiyiz.

Bu ülkenin göçmenlere karşı da insanlık dışı bir tutum içinde olduğunu görüyoruz. Geri itme yoluyla uyguladığı bu zulüm video ve fotoğraflarla kanıtlı, uluslararası raporlarla belgelendirilmiş durumda.

Sayın Cumhurbaşkanımız, Birleşmiş Milletler 77. Genel Kurulu'nda yaptıkları konuşma sırasında, Ege'de boğularak hayatını kaybeden çocukların fotoğraflarını salondaki liderlere ve tüm dünya kamuoyuna bir kez daha gösterdi.

Yunanistan'ın önce komşuluk hukukuna ve insan haklarına saygılı olması, bize karşı eylem ve söylemlerini sonlandırması gerekiyor. Samimiyet ve dürüstlük olmadan iyi komşuluk olmaz.

5) Rusya ve Ukrayna savaşında ülkemizin yürüttüğü dış politika hakkında bizlere bilgi verebilir misiniz?

21. yüzyılda Avrupa'nın ortasında başlayan bu savaş, küresel sistemin içinde bulunduğu çıkmazın maalesef en güncel sonuçlarından biri. Üstelik taraflardan biri nükleer güç. Savaşın büyük güç rekabetini derinleştirdiğini, küresel sistemin geleceğine yönelik belirsizliği artırdığını görüyoruz. Biz başından beri bölgesel güvenliğin güvence altına alınması için üzerimize düşeni yaptık. Karadeniz'de istikrarsızlık yaşanmaması için Montrö Anlaşmasını titizlikle uyguluyoruz.

Ayrıca, bu savaşın çıkarması için uğraşan, savaş başladıktan sonra da bitmesi için en fazla çalışan ülke Türkiye oldu. NATO üyesi olup, Rusya'yla angajmanı sonuç alma gayretiyle sürdürebilen tek ülkeyiz. Bizi bazen bir tarafa, bazen de diğer tarafa yakın olmakla eleştirenler, şimdi izlediğimiz dengeli ve ilkeli siyasetin önemini teslim ediyorlar.

Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü en güçlü şekilde savunuyoruz. Bunu her yerde de söylüyoruz. Ukrayna'ya siyasi, insani ve teknik alanda elimizden gelen desteği verdik. Ancak bu savaş neticede müzakere masasında sona erecek. Bu ne kadar erken olursa herkes için o kadar iyi. Bu nedenle, silahların susmasını ve savaşın tetiklediği insani drama bir an önce son verilmesini istiyoruz.

Çok sayıda üniversite öğrencimizin de iştirak ettiği Antalya Diplomasi Forumu'nda Sayın Bakanımız, Rusya ve Ukrayna Dışişleri Bakanlarını savaşın başlamasından sonra ilk kez bir araya getirdi. Ardından heyetlerarası ilk müzakereler de İstanbul'da gerçekleşti. Sayın Cumhurbaşkanımız iki liderle de temas trafiğini sürdürüyor. Barış için yoğun çaba harcamaya devam ediyoruz.

İki tarafın da bize güvenmesi sayesinde İstanbul Tahıl Anlaşmasını hayata geçirebildik. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Guterres bu anlaşmayı BM'nin başına geldiğinden bu yana yaptığı en önemli iş olarak niteledi. Anlaşmanın imzalanmasıyla birlikte FAO'ya göre gıda fiyatları %9'luk bir düşüş yaşadı. Bu 2008'den bu yana en büyük düşüş oldu. Şimdi de Sayın Cumhurbaşkanımız nükleer bir felaket yaşanmaması için Zaporijya Nükleer Santrali çevresinin askerden arındırılmasının önemine dikkat çekiyor. Uluslararası Atom Enerji Ajansı ile ROSATOM'un santralin güvenliği konusundaki görüşmelerine İstanbul'da ev sahipliği yaptık.

Ayrıca, Cumhurbaşkanımızın girişimleriyle iki ülke arasında kapsamlı bir esir değişimi de gerçekleştirildi.

6) Bu savaşta ülkemizin girişimleriyle açılan-oluşturulan tahıl koridorunun uluslararası alandaki etkisi ne olmuştur?

Biraz önce de değindiğim gibi, tahıl koridoru anlaşması tarafların gerektiğinde anlaşabildiklerinin somut bir göstergesi oldu.

Tahıl anlaşmasının asıl önemi, dünya tahıl fiyatlarına getirdiği istikrar. Anlaşmanın imzalanacağını duyulması dahi, uluslararası piyasalarda tahıl fiyatlarını düşürdü, bugün karşı karşıya olduğumuz en önemli küresel sınamalardan biri olan gıda krizinin önlenmesi için umut ışığı oldu.

Rusya ve Ukrayna tahıl ürünlerinin en önemli tedarikçilerinden. Savaş öncesi dönemde, her ikisinin küresel ihracattaki payı buğdayda %27, arpada %26, mısırdaki %14, ayçiçeği yağında %77 idi. 26 ülke ithal ettiği buğdayın yarısını bu iki ülkeden tedarik ediyordu. Bu tedarik akışının durması, enerji fiyatlarıyla birlikte gıda fiyatlarını da yukarı çekti. En az gelişmiş ülkeler olarak nitelediğimiz dünyanın en fakir milletleri açlık tehdidiyle karşı karşıya kaldı.

Bu ortamda en büyük tedarikçilerden Ukrayna'nın tahılının dünya piyasalarına ulaştırılması bir öncelik haline geldi. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, coğrafi konumumuz, güvenilirliğimiz, imkan-kabiliyetlerimiz ve tecrübelerimizi dikkate alarak bu konuda bizimle çalışmak istediğini söyledi. Sayın Cumhurbaşkanımızın Rus ve Ukraynalı muhataplarıyla yaptıkları ısrarlı görüşmeler bu tarihi anlaşmanın imzalanmasını sağladı.

İstanbul Tahıl Anlaşması ülkemiz, Ukrayna ve Rusya ile BM'den yetkililerin katılımıyla İstanbul'da evsahipliği yaptığımız "Ortak Koordinasyon Merkezi"nin (OKM) kontrol ve denetimi altında başarıyla işliyor. İlk gemi 1 Ağustos'ta Ukrayna limanlarından ayrıldı. Neticede, bu sayede milyonlarca ton tahıl insanlığa ulaştırıldı.

7)Balkanların ülkemiz açısından önemi nedir?

Balkanlar her şeyden önce bizim gönül coğrafyamız. Avrupa'ya açılan kapımız. Evlad-ı Fatihanın bize mirası. Ülkemizde sayıları milyonları bulan Balkan kökenli kardeşimiz, bölgenin geneline yayılmış soydaşımız, Balkanlarla aramızdaki sarsılmaz insani ve kültürel bağların temeli. Elbette tarihi bir sorumluluğumuz var. Soydaşlarımızın hakları, kültürel mirasımızın korunması bizim için büyük önem taşıyor. En büyük ticari ortağımız olan Avrupa Birliği'yle ticaretimizin büyük bölümü Balkanlar üzerinden yapılıyor. Gurbetçilerimiz bu rotayı sıra yolculuklarında kullanıyor.

Türkiye ile Balkanlar etle tırnak gibi birbiriyle bağlanmış durumda. Balkan halkları nezdinde itibarımız çok yüksek. Bosna-Hersek'te yapılan bir ankette, ülkede en çok itibar gören yabancı lider Sayın Cumhurbaşkanımız çıktı. Birbirleriyle anlaşmazlık yaşayan birçok ülke ve lider bize büyük bir güven duyuyor ve anlaşmazlıkların çözümü için desteğimizi talep ediyor.

Balkanlarda barış ve istikrar her zaman önceliğimiz. Balkanlarda büyük güç rekabetinin yansımaları neticesinde krizlerin tekrar derinleşmesi bölgede kimsenin çıkarına değil. Bu nedenle istikrar sağlayıcı lider bir ülke olarak Balkanlarda faal bir dış politika izliyoruz. Yeni krizlerin önlenmesi için her kesimle temas halindeyiz. Sayın Cumhurbaşkanımız Eylül ayında Sırbistan, Bosna-Hersek ve Hırvatistan'ı ziyaretleri bu açıdan önemliydi. Bosna-Hersek'te siyasi istikrarsızlığın önlenmesi ve Kosova-Sırbistan arasındaki sorunların çözülmesine yönelik mesajları bölgedeki muhatapları tarafından dikkatle dinlendi. Bu gayretlerimizin bugün bölgedeki tüm aktörlerce takdirle ve saygıyla karşılandığını görüyoruz.

Bölgede istikrarın temini açısından başarıya giden en kalıcı yolu ekonomik kalkınma odaklı bölgesel işbirliğinin geliştirilmesi olarak görüyoruz. Mesela sembolik önemi olan Saraybosna-Belgrad karayolu projesinde Türkiye başından beri önemli bir rol üstlendi. Aynı zamanda bölge ülkeleri arasında öğrenci değişimi, ticareti kolaylaştırıcı adımlar atılmasını destekliyoruz.

ZAGREB

8) Hırvatistan Zagreb Büyükelçilişi olan yeni görevinizi tebrik ediyoruz. Yeni görevinizle ilgili bizlere bilgi verebilir misiniz?

Gönül coğrafyamızda, Hırvatistan'da görev yapacak olmak elbette büyük bir sorumluluk.

Son dönemde artan temas ve görüşmeler çerçevesinde daha şimdiden önemli bir ödev listesiyle Zagreb'e gidiyorum.

Ülkemiz, 1991 yılında Hırvatistan'ın bağımsızlığını ilk tanıyan ülkelerden. Balkanlarda istikrarın tesisi, NATO üyeliğimiz çerçevesinde Müttefiklik dayanışmasını güçlendirmek ortak çıkarlarımız. Hırvatistan'ın, AB üyelik sürecimize verdiği destek ve Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik olumlu yaklaşımı kıymetli.

Bu dostluk ruhu ve dayanışmadan güç alan ilişkilerimiz güvenlikten ekonomiye, yatırımlardan kültürel işbirliğine her alanda ilerliyor.

Sayın Cumhurbaşkanımızın son ziyaretlerinde ikili ticaret hacmimiz için 2 milyar Dolarlık bir hedef belirlendi. Bunun önünde bir engel görmüyoruz. Bu hedefi gerçekleştirmek elbette önceliklerimiz arasında olacak.

Şirketlerimiz bankacılıkta, turizm sektöründe, marina işletmesinde ve otelcilikte güçlü bir yere sahipler. Dünyanın yakından takip ettiği yenilenebilir enerji alanında yatırımlarımız mevcut. Örneğin Hırvatistan'daki ilk jeotermal enerji santrali bir Türk şirketinin.

Hırvatistan'la dostluk ve kardeşliğimizi simgeleyen eserler meydana getirdik. Bunlara bir örnek olarak Sayın Cumhurbaşkanımızın adıyla Sisak şehrinde inşa edilen İslam Merkezini elbirliğiyle tamamladık. Sayın Cumhurbaşkanımızın ziyareti sırasında açılışını yaptığı İslam Merkezi'nin Sisak'ın çok kültürlü yapısına önemli katkı sunacağına inanıyoruz.

Bu temelde Hırvatistan'la güçlü insani bağlara da sahibiz. 2020 sonunda Sisak-Moslavina bölgesinde meydana gelen depremin ardından, tüm imkanlarımızla dost Hırvatistan Hükümeti'nin ve halkının yanında olan ilk ülkelerin arasında yer aldık.

Ülkedeki soydaşlarımız, vatandaşlarımız ve iki ülke ilişkileri için sahadaki çok sayıdaki fırsatı gerçeğe dönüştürmek, devralacağım hizmet bayrağını daha ileriye taşımak görevim boyunca temel hedeflerim olacak. Büyükelçiliğimizin kapısı tüm vatandaş ve soydaşlarımıza her daim açık olacak.

9) Büyükelçilerin yurtdışında ülkemiz adına yürüttüğü görev nedir ve sizce nasıl olmalıdır?

Başlangıçta söylediğim gibi tarihin akışının hızlandığı bir dönemdeyiz. Karşımızdaki değişimi doğru okumaz, ona göre doğru bir pozisyon almazsak biz olayları değil olaylar bizi yönlendirir. Diplomasi artık kapalı kapılar ardında yapılmıyor. Sahada olmanız gerek. Örneğin salgın sırasında Moritanya'da mahsur kalan balıkçımızın hastalığıyla ilgilenmek ve ailesine kavuşturmak, öğrencilerimizin o akşam erzakları kalmış mı diye dertlenmek Büyükelçilerimizin, Başkonsoloslarımızın ve tüm diplomatlarımızın görev tanımında yer alıyor.

Aynı zamanda diplomasi artık çok boyutlu bir faaliyet halini aldı. Bugün turizm diplomasisinden, ticaret diplomasisinden, savunma diplomasisinden, bilim ve teknoloji diplomasisinden, kamu diplomasisinden söz ediyoruz. Çok paydaşlı bir diplomasi anlayışı var. Örneğin TİKA'mız, Diyanetimiz, Türk Hava Yollarımız, Yunus Emre Enstitü'müz, Maarif Vakfımız birer dünya markası halini alıyor. Tüm bu aktörlerle koordineli bir şekilde çalışıyoruz. Büyükelçilerin de sahada bu çok boyutlu, çok paydaşlı diplomasi anlayışına göre hareket etmesi gerekiyor.

Bu nedenle bugünün Büyükelçileri çok yönlü olmak zorunda. Ancak bu şekilde milli menfaatlerimizi koruyabilir, güçlendirebiliriz.

Geleceğin trendlerini, yarının sınamalarını öngörmek, güçlü bir analiz, ülkemizin ve vatandaşlarımızın çıkarlarını koruyacak adımları atmak temel öncelikleri.

Günümüzde Büyükelçi olmak hızlı reaksiyon vermeyi gerektiriyor. Gelişmeleri takip eden değil yönlendiren bir vizyonla hareket etmelisiniz. Kararların doğru ve teyitli bilgi temelinde süratlice alınması için bilgi akışının da hızlanması bir mecburiyet. Doğru mesajların iletilebilmesi için, görev yapılan ülkedeki kamuoyuyla özellikle resmi kanalların yanı sıra örneğin sosyal medya üzerinden de doğrudan iletişim kurmak mesleğin ayrılmaz bir parçası.

10) Son olarak biz gençlere Dışişleriyle ilgili tavsiyeleriniz nelerdir?

Her yıl düzenlediğimiz Meslek Memurluğu ile Konsolosluk İhtisas Memurluğu sınavlarına yönelik ilginin arttığını görüyoruz. Son açtığımız sınavlara binden fazla katılım olması bizleri heyecanlandırdı. Bu yılki sınava 9 ayrı yabancı dilden başvuru oldu. Personelimizin bildiği yabancı dillerin artması 360 derece dış politika yaklaşımımızın, açılım politikalarımızın uygulanması bakımından önemli fayda sağlıyor.

Bakanlık olarak sizlerin ufku açmak ve tecrübe kazanmanızı sağlamak için hem yurtiçi hem yurtdışı temsilciliklerimizde staj imkânı sunuyoruz. Bakanlığımız stajlarına gösterilen ilgiden memnunuz. Yaklaşık 10 bin başvuru arasından seçim yapıyoruz. 2022 kış ve yaz dönemlerinde toplam 5 grup stajyeri Bakanlığımızda ağırladık. Toplam 162 öğrenciye evsahipliği yaptık.

Bakanlığımızda staj yapan arkadaşları ve öğrencileri çalışmalarımıza da dahil ediyoruz. Aralık 2021'de İstanbul'da düzenlediğimiz Türkiye-Afrika Zirvesine stajyer arkadaşlarımız katılım sağladı. Staj yapan arkadaşlarımızı Ağustos ayındaki 3. Büyükelçiler Konferansı'nda konuk ettik.

400 öğrenci arkadaşımız ve stajyerlerimiz bu yıl Mart ayında düzenlediğimiz Antalya Diplomasi Forumu'na katıldılar, görevler üstlendiler. Üçüncüsünü Nisan 2023'te gerçekleştireceğimiz Forum'a sizlerin de katılımını bekliyoruz.

Bakanlığımızdan 4 stajyerimiz Ağustos ayında tarihi bir tecrübe elde ettiler. Bakanlığımızdan yetkililerle birlikte can Azerbaycan'ın davetiyle Fuzuli ve Şuşa'ya düzenlenen ziyarete katıldılar.

Ülkemizin en önemli marka değerlerinin başında Türk diplomasisi geliyor. Bu markayı temsil etmek hem gurur kaynağı hem büyük bir sorumluluk.

Bütün arkadaşlarımızı öğrenimleri sırasında staj programlarımıza, daha sonra da Bakanlığımızın sınavlarına davet ediyoruz.

Son bir not olarak da şunu eklemek istiyorum. Hukuk mezunu arkadaşlarımızın kariyer memuriyeti sınavlarına girmeleri elbette mümkün. Çok sayıda hukukçu diplomatik kariyer memurumuz hem merkezde hem yurtdışında görev yapıyor. Hukuk mezunlarımız ayrıca Hukuk Müşaviri olarak da Bakanlığımıza katılabilirler. En son yaptığımız yenilikle, merkezde görev yapacak Dışişleri Hukuk Uzmanlığı kategorisini ihdas ettik. Dışişleri Hukuk Uzmanı alımı için ilk sınavımızı Aralık ayında düzenleyeceğiz. Başvurular 7 Kasım'dan 18 Kasım'a kadar e-devlet üzerinden yapılabilecek. Bakanlığımız koridorlarını yeni memurlarımızla daha da güçlendirmek, zenginleştirmek istiyoruz.

teşekkürlerimizi sunarız...

Sağlık Hukuku Alanında Güncel Değişiklikler ve Değişmeyen Şiddet Olayları

YAZAN: BURAK BİÇER

Son dönemde, yazılı ve görsel basında hemen hemen her gün karşılaştığımız sağlıkta şiddet olayları, nihayet hukukumuzda bir karşılık bulabilmiş; yeterli olmasa dahi son derece önemli birkaç gelişme bu alanın kaderine terk edilmemesi gerektiğini hatırlatmıştır.

Bunlardan ilki, 23 Şubat 2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Anayasa Mahkemesi kararıdır. 16.12.2021 tarihli kararda, diğer kamu görevlilerinden farklı olarak sağlık çalışanı olan kamu görevlilerine karşı işlenen tehdit ve hakaret suçlarında yarı oranında bir artırım yapılmasının ve anılan suçlardan verilen cezalarda erteleme hükümlerinin uygulanmamasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bir itiraz incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi; **“Sağlık hizmetleri niteliği itibarıyla belirli bir düzen içinde sunulması gereken, kişilerin ve toplumun varlığı ve huzuru yönünden vazgeçilemez, ertelenemez ve ikame edilemez hizmetlerdendir. Kanun koyucu sağlık çalışanlarına karşı işlenen suçlarda son yıllarda artış olduğunu değerlendirerek itiraz konusu kuralları öngördüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralların sağlık personeline karşı anılan nitelikteki suçların işlenmesini önleme amacıyla düzenlendiği açık olup bu amaçla öngörülen farklı muamelenin makul ve nesnel bir temele dayanmadığı söylenemez.”** gerekçesiyle itiraz konusu kuralların kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal etmediği sonucuna ulaşmıştır.

Bir diğer önemli gelişme ise, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve sağlık çalışanlarının özlük haklarına ilişkin düzenlemeleri içeren Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 27 Mayıs 2022 tarihli ve 31848 sayılı Resmî Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe girmesi olmuştur. Buna göre:

·Sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele karşı, görevleri sırasında veya görevleri dolayısıyla işlenen kasten yaralama suçları, tutuklamaya ilişkin katalog suçlar arasına alınmış,

·Kamu veya özel sağlık kurum ve kuruluşları ve vakıf üniversitelerinde görev yapan hekim ve diş hekimleri ile diğer sağlık meslek mensuplarının da tıbbi müdahalelerinden kaynaklı haklarında soruşturma başlatılması izne tabi olmuş,

·Kamu kurum ve kuruluşları ve Devlet üniversitelerinde görev yapan hekim ve diş hekimleri ile diğer sağlık meslek mensuplarının sağlık mesleğinin icrası kapsamında yaptıkları muayene, teşhis ve tedaviye ilişkin tıbbi işlem ve uygulamalar nedeniyle idare tarafından ödenen tazminattan dolayı ilgisine rücu edilip edilmeyeceği hususu Kurul kararına bırakılmış,

·Kamu hizmetlerinden yararlanma hakkının engellenmesi suçunun konusunun sağlık hizmetleri olması durumunda verilecek ceza altıda biri oranına kadar artırılmıştır.

Kanun değişikliğine bakıldığında, sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele karşı görevleri sırasında veya görevleri dolayısıyla işlenen kasten yaralama suçu, katalog suç sayılmış ve tutuklama için önemli bir yol açılmıştır. Bir diğer değişiklik cezada artırım içerirken; en dikkat çekici değişiklik, özel sektörde çalışan hekim veya diş hekimlerinin tıbbi müdahalelerinden kaynaklı olarak haklarında soruşturma başlatılmasında da soruşturma izni alınması usulü getirilmiş olmasıdır. Bu izin, Bakan Yardımcısı, Bakanlık’ın ilgili birimlerinin müdürleri ve iki hekimin oluşturduğu Mesleki Sorumluluk Kurulu tarafından verilecektir. İlk bakışta, yalnızca 7 kişilik bir kurulun tüm Türkiye’deki hekimlere yönelik soruşturma izinlerini, adaletin hızlı tecelli edebileceği bir şekilde karara bağlamasının mümkün olmadığı aşikârdır. Kaldı ki, yakın dönemde Anayasa Mahkemesi, 1219 sayılı Kanun’da resmi bilirkişilik yetkisi tanınan Yüksek Sağlık Şurasının görüşünün alınması için belli bir süre öngörülmemesi ve değerlendirmelerinin uzun sürmesi gibi etmenlerin davaların gereksiz yere uzamasına neden olabileceği gerekçeleriyle ilgili hükümü iptal etmiştir.

Böyle yakın bir örnek mevcutken benzer bir kurulun, hatta soruşturma izninin dava şartı olması sebebiyle daha kritik bir role sahip halinin yeniden kurulması da olumlu bir etki yaratmayacaktır. Son olarak, özel hastanelerde çalışan sağlık meslek mensupları açısından kamu görevlilerine uygulanan hükümlerin uygulanması, TCK madde 257'de yer alan görevi kötüye kullanma suçunu artık özel sektörde çalışan sağlık meslek mensupları tarafından da işlenebilir hale getirecektir. Bu yönüyle de özlük haklarında kayda değer bir iyileştirme getirmeyen kanun değişikliği; sağlık çalışanlarının böyle bir tehlike ile karşı karşıya kalmasına neden olacaktır.

Kanun değişikliği ile çözüm getirilmeye çalışılan ve yukarıda bizim de ifade ettiğimiz üzere hekimlerin üzerindeki tazminat ödeme riskini alma yolunda atılan -bizce en önemli adım olan- idarenin sağlık çalışanlarının hatalı müdahaleleri dolayısıyla ödemiş olduğu tazminatların sağlık çalışanına rücu edilmesi hususunda Mesleki Sorumluluk Kurulu'nun devreye girmesi olmuştur. Bu konuda usul ve esasların düzenlendiği 15 Haziran 2022 tarih ve 31867 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sağlık Meslek Mensuplarının Tıbbî İşlem Ve Uygulamaları Nedeniyle Soruşturulmasına Ve İdarece Ödenen Tazminatın Rücu Edilmesine Dair Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik'in ilgili maddesinde:

Davanın ihbarı ve rücu **MADDE 12-**

...

(2) Rücu istemi, kamu kurum ve kuruluşları ve Devlet üniversitelerinde görev yapan sağlık meslek mensuplarının sağlık mesleğinin icrası kapsamında yaptıkları muayene, teşhis ve tedaviye ilişkin tıbbi işlem ve uygulamalar sebebiyle idare aleyhine açılan davada mahkeme kararına göre idarece ödenen meblağın; ancak kasten görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullandığı kesinleşmiş ceza mahkemesi kararı ile tespit edilmesi halinde ilgili sağlık meslek mensubundan tazminata konu olaydaki kusur oranı gözetilerek Kurul tarafından belirlenen miktarının ödenmesinin istenilmesidir.

şeklindeki hüküm yer almaktadır. Bu hükümde yer alan "kasten görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullandığı kesinleşmiş ceza mahkemesi kararı" ibaresinin problemin çözümünde ne kadar etkili olacağı belirsizdir. Öncelikle, rücuda kasıt aranacağı ifadesi, sağlık çalışanlarının genel olarak taksirli suçlardan yargılandıkları göz önünde bulundurularak getirilmiş olsa da uygulamaya bakıldığında kararların büyük bir çoğunluğunun görevi kötüye kullanma suçundan verildiği görülecektir. Ki, görevi kötüye kullanma suçunun manevi unsuru kasttır, taksirle işlenemez. Bu çerçevede, sağlık çalışanlarının eylemlerinde aranacak kasıt, uygulamada herhangi bir değişiklik yaratmayacaktır.

Diğer yandan kesinleşmiş ceza mahkemesi kararının esas alınması ibaresi ise Kanun'da yer almamasına karşın Yönetmelik'te kendine yer bulmuş bir ifadedir. Özellikle kamu kurum ve kuruluşları ile devlet üniversitelerinde görev yapan hekimlerin tıbbi müdahale hatalarından zarar gören bireylerin hekimlere yönelik cezai soruşturma başlatma yoluna gitmemesi ve doğrudan tazminat yoluna başvurmaları; uygulamada kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararının bazı durumlarda hiç var olmamasına neden olabilmektedir. Bu sebeple bu değişiklik de önemli bir gelişme olarak nitelendirilemeyecektir. Öte yandan son dönemde hasta-hekim ilişkisindeki gerilmeler ve tarafların birbirlerine karşı yasal haklarını sonuna kadar kullanma eğilimi neticesinde, hastaların kamuda çalışan hekimlere tazminatların ceplerinden çıkmasını sağlamak amacıyla cezai anlamda da soruşturma başlatılması taleplerinin artmasına neden olabilecektir. Bunların dışında 12 Ağustos 2022 tarih ve 31921 sayılı Resmî Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe giren Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği ile sağlık çalışanlarının maddi açıdan iyileştirilmesine yönelik adımlar atılmıştır. 6 ay gibi bir süre içerisindeki bu düzenlemeler, tam anlamıyla sağlık çalışanlarının refah ve güven içerisinde mesleklerini yerine getirmesi için yeterli olmasa da kayda değer ve gelecek açısından ümit verici gelişmelerdir.

Bu noktada, ifade ettiğimiz üzere; henüz düzenlemeler beklentiye tam anlamıyla karşılamamakta ise de kimi hekim sendikalarının yahut sosyal medya platformlarında takipçi kitlesi geniş hekimlerin taleplerini dile getirirken kullanmış oldukları yollar endişe vericidir. **Hekimlere silah ruhsatı verilsin** propagandaları veya **"hastalarınızı beyaz kodla tehdit edebilirsiniz, onlar bundan anlar!"** söylemleri; problemlerin çözüme kavuşmasını sağlamak bir yana hekim-hasta ilişkisinin bozulmasını isteyen kesimler için dayanak noktaları oluşturacaktır.

Bu sebeple, sağlıkta şiddet meselesinde hekimler, sendikalar, vatandaş temsilcileri ve yöneticiler birlikte sosyal diyalog ve eğitim odaklı çözüm üretmelidirler. Çünkü, diğer tecrübelerimizden de yola çıkarsak kutuplaşma, agresif tutumlar veya cezaların artırımı bugüne kadar bize sonuç vermedi.

Bu doğrultuda öncelikle, sağlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması gerekmektedir. Çünkü, fiili önleyebilecek tedbirler varken cezaları artırmak ne kadar anlamlı olacaktır? Bunun yanında, mesleki mali sorumluluk sigortasında devlet payının yükseltilmesi gibi destekler, hekimin dava baskısından kurtaracak mali rahatlıklar sağlanmalıdır. Ki böylece, defansif tıp davranışlarının düşmesiyle bütçede herhangi bir açık da meydana gelmeyecektir. İşte bu ve buna benzer çözüm-düzenlemeler ile tıp alanındaki kısır döngünün kırıldığı, sağlık çalışanları başta olmak üzere tüm toplum ve bütün canlılara yönelik şiddetin her türlüşünün sona erdiği günleri görmeyi temenni ediyoruz.

Af Kurumu Üzerine

YAZAN: HASAN AYDIN

Çok eski tarihlerden günümüze süregelen görüş ayrılıklarının bulunduğu af kurumunu ele alacağımız “Af Kurumu Üzerine” adlı çalışmada, öncelikle Cumhuriyet tarihindeki yeri ve etkilerine, günümüz normlarının içerisindeki sistematik yerine, ardından süregelen tartışmaların dayandığı ilke ve sebeplere değinilecektir. Öncelikle belirtilmelidir ki bu yazı, af kurumunun gerekliliğini yahut hukuk devletine aykırılığını yahut başka temellere dayanarak bu kurumu açıklayan, herhangi bir tarafın salt haklılığından bahisle ele alınan bir yazı olma amacı gütmemektedir.

Cumhuriyetimizin daha ilk yıllarına dayanan af kurumu, Gazi Meclisimiz tarafından çıkarılan ve çerçeve niteliğinde olan 1921 Anayasası’nda kendisine yer bulamamakla beraber, 1924 Anayasası’nın 2. Bölüm’ünde yer alan Yasama başlığı altındaki 26. maddede Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin görevleri arasında sayılmıştır. Ancak toplumumuz özelinde, bu kurum Cumhuriyet’in gelişimiyle hukuka aktarılmış bir kurum değildir. 1876 tarihli Kanun-i Esasi’nin 7. maddesinde de kendisine düzenleme alanı bulabilmiştir. Af yetkisi, padişahın yetkileri arasında olsa da 1909 yılında yapılan değişiklikten sonra, genel af konusunda meclisin onayı gerekli kılınmıştır. 1924 Anayasası’na baktığımızda, af kurumunun ele alınış şekli günümüzdeki gibi genel af ve özel af şeklindedir. Ayrıca yine günümüzde olduğu gibi Cumhurbaşkanı’na bazı hallerde özel af çıkarma yetkisi tanınmıştır.

26 Aralık 1923’te çıkarılan af yasası, esasen, aşağıda bahsedeceğimiz görüşlerden, sosyal düzenin geliştirilmesi amacına hizmet eden affın bir tezahürü niteliğindedir. Hiç kuşkusuz, temel olarak savaştan yeni çıkmış bir toplumun gerekli iş gücü gibi bazı temel nitelikte ihtiyaçları olması sebebiyle ve aynı zamanda savaşın kanla yazılmış makus geçmişini bir kenara bırakma isteğiyle çıkarılan bu affın, topluma hizmet aracı olarak kullanıldığı saptanabilmektedir. Günümüze kadar devam eden süreçte af kurumu, çağdaş Türk hukukunun temellerine iyice oturmuş, pek çok farklı zamanda ve konuda uygulama alanı bulmuştur.

Af kurumunun günümüz hukukundaki yerine bakacak olursak; Anayasamızın 87. maddesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin görev ve yetkileri arasında sayılmış olmakla beraber aynı maddede genel ve özel af çıkarabilmek için gereken çoğunluğa da yer verilmiştir. Maddenin ışığında, **af yasası ancak TBMM’nin üye tamsayısının beşte üçünün kararı doğrultusunda çıkarılabilecektir.** Yürütme başlığı altında, Cumhurbaşkanı’nın görev ve yetkileri arasında sayılan özel af, 104. maddede düzenlenmiş olmakla beraber, bu yetki, aynı maddede sınırlı bir yetki olarak belirlenmiştir. Sınırlı olduğunu şu noktadan anlıyoruz ki; Anayasamızın lafzında açıkça belirtilen 3 hal “... *Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama...*” dışında bu yetkinin Cumhurbaşkanı’nca kullanılamaması anayasa koyucu tarafından belirlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu’nda da düzenleme alanı bulan af kurumu; Genel Hükümler’in 3. Kısım, 4. Bölüm’ünün 65. Maddesinde, Af başlığı altında üç fıkra şeklinde düzenlenmiştir. Düzenleme genel ve özel affı birbirinden ayırmış olmakla birlikte ayırım şu şekildedir: İlk fıkrada yer alan genel affın; kamu davasını düşürmekle beraber, cezaları doğurduğu neticelerle beraber tamamen ortadan kaldırması öngörülmüştür. İkinci fıkrada düzenlenen özel affa ilişkin ise hapis cezasının sona erdirilmesi, kısaltılması ya da adli para cezasına çevrilebilmesi öngörülmüştür.

"Hiç şüphesiz ceza, yalnızca kanunun ışığında verilebilir; ancak unutulmamalıdır ki eğer bir ceza normu, yazılı olduğu halde işlevini kaybederse bunun sonucu, bir suçun cezasız kalmasıdır.."

Önceki sayfada değindiğimiz, özel ve genel affın çıkarılması konusundaki açıklamalardan sonra 1986 tarihli bir AYM içtihadına bakacak olursak;

“...Af, yargısal sonuçlar doğursa da niteliği itibariyle bir yargı işlemi değildir; yasama ya da devlet başkanı tarafından tesis edilen bir yürütme işlemidir...”

Bu cümle ile Anayasa ve ceza kanununda bulunun düzenlemelerin ışığında baktığımızda; yargı organının verebileceği hükümlerin, yasama ve yürütme organları tarafından hükümsüz yahut işlevsiz hale getirilebilmesi söz konusudur. Bu husus, geçmişten günümüze bu kuruma karşı çıkmış ve çıkacak olan düşüncelerin dayandığı temel argümanlardan biridir. Öyle ki, mutlak gücü kişiler bakımından yozlaşmaya giden bir yol olarak gören Machiavelli gibi pek çok düşünürün zihnini kurcalayan sorun; siyasi saiklerin, toplumun genel yararından üstün tutulabileceği ve hatta bu kurumun toplumda birlikten çok yozlaşmaya neden olabileceği hususudur. Anayasa tarafından; yürütme organının, bu yetkiyi kullanma konusunda sınırlandırılması ve meclis tarafından çıkarılması durumunda, nitelikli çoğunluk aranması tartışmaları bir nebze olsun azaltmaktadır. Ancak şöyle de bir mesele vardır ki; sıkça kullanılan bir af kurumunun olduğu toplumlarda, cezanın caydırıcılığının ortadan kalkması yani toplumun suç işleme üzerindeki çekincesinin azalması durumu ortaya çıkabilecektir. Bu sebeple af, uygulanırken denge gözetilmesi gereken bir kurumdur. Tıpkı sosyal hayatta olduğu gibi, affedenlerin kimi neden affettiğini bilmesi gerekir. Ayrıca, ceza kanunumuzun kanunilik ve belirlilik ilkelerinin en temelden aşılması da gözetilmesi gereken hususlardan bir diğeridir.

Hiç şüphesiz ceza, yalnızca kanunun ışığında verilebilir; ancak unutulmamalıdır ki eğer bir ceza normu, yazılı olduğu halde işlevini kaybederse bunun sonucu, bir suçun cezasız kalmasıdır.

KAYNAKÇA:

DOĞAN, Duygu Çağlar; “Ceza Hukukunda Af” T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku) Anabilim Dalı, Ankara 2012, Yüksek Lisans Tezi.

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr>

<https://www.anayasa.gov.tr/tr/anasayfa/>

Keyman, Selâhattin; “Türk Hukukunda Af (Genel Af- Özel Af)” Ankara, 1965 sf.1-41.

YARIMBATMAN, Güven; “Türk Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Af Yetkisinin Kullanımı”, TBB Dergisi 2020 (150) sf. 51-56.

Anayasa Mahkemesi’nin 18.03.1986 tarih ve 1985/30 Esas ve 1986/10 Karar sayılı kararı. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>

Kadına Yönelik Şiddete Sosyolojik Bir Bakış

YAZANLAR:

SELİN CENGİZ
CEVAHİR BEYZA OĞAN

“Kadın olmak doğal bir gerçek değildir. Kadın doğulmaz, kadın olunur.” Beauvoir’ın bu sözlerinin üzerinden neredeyse yarım asır geçti. Bu yarım asra tekâmül eden hem ulusal hem de uluslararası sosyokültürel değişiklikler ise bu ifadenin aslen kastettiği toplumsal cinsiyet normları ve cinsiyet sosyalleşmesi (gender socialization) gibi değişkenlerin kökeninde büyük değişimlere yol açabilmiş değil. Peki cinsiyet sosyalleşmesi nedir ve kadına yönelik şiddetle ne gibi bir alakası vardır? Cinsiyet rollerinin sosyalleşmesi, Beauvoir’ın ifade etmek istediği hal itibarıyla erkeğin kadına yönelik şiddetinin vurgulanmasıdır. Kadına yönelik şiddet konusunda en temel ve en etkili etmenlerden birisi olması da eşitsizliğin kuşaklar arası aktarımına sebep olmasından gelmektedir. Günümüzde yapılan birçok araştırma da bunu onaylar niteliktedir.

Birçoğumuzun da haberdar olduğu, kulağa fazlasıyla soyut gelen ancak ülkemizde hissedilmesinin pek de

zor olmadığı toplumsal cinsiyet normları bu süreçte dikkate değer bir öneme sahiptir; çünkü söz konusu inançlar ve eğilimler yani henüz oluşmakta olan normlar, cinsiyet sosyalleşmesi dediğimiz süreçte oluşur ve süreç boyunca bu eğilimler, inançlar ve nihayetinde cinsiyet kimliği o aile içinde içselleştirilir. İçselleştirilen bu roller kuşaktan kuşağa tıpkı bir adet gibi aktarılır, dolayısıyla bahsettiğimiz eşitsizlik gelecek kuşaklarda kalıcılışacaktır. Şayet bu bahsettiğimiz eşitsizlik şiddet unsuruna yer vermişse, bunu da kuşkusuz kadına yönelik şiddet takip edecektir. Yazımızda da fazlasıyla değineceğimiz unsurlar ise kadınların toplumdaki yeri, sosyolojik olarak kadının Beauvoir’ın deyimiyle “öteki” konumunda nasıl var olduğu ve bu varoluşun Türkiye’de ne şekillere büründüğü, kanaatimizce ne şekle bürünmesi gerektiği ve en nihayetinde de ülkemizdeki mevzuat ve içtihadı ne ölçüde tesir ettiği olacaktır.

20. yüzyılda burjuva sınıfı içinde kızların fikri neredeyse hiç sorulmazdı. Genç kızlar tümüyle edilgen konumdaydı (Beauvoir, 157). Bu zaman dilimi için genel kabul belliydi, genç kız ebeveynleri tarafından evlendirilir, evlenmek üzere verilir. Diğer taraftan erkekler; evlenir, kız alır, eşe sahip olur. Tabi oğlanların evlilikten aradıkları bizzat var olma hakkı değildir, varlıklarını genişletmek, değiştirmek, belki de çoğunlukla tatmin olmaktır. Bu durum evlilikten sonra aile kurumunda da varlığını korur. Kadın en nihayetinde erkeğin uyuşu haline gelir, onun soyadını alır. Ailenin reisi ekonomik olarak erkektir bu sebeple de kadının ekonomik özgürlüğü gibi bir durum ortadan kalkar ve biz kadını ekonomik olarak erkeğe bağlı bir varlık olarak görürüz. Bu ekonomik hakimiyetten ötürü de toplumda aileyi cisimleştiren taraf erkek olmaktadır. Yerleşik toplumsal cinsiyet rolleri bakımından evin mobilyaları, yemek, temizlik ve çocukların bakımıyla ilgilenen kadına ne gelecek ne de evren üzerinde hiçbir doğrudan etki olanağı tanınmaz; topluluğa doğru kendi ötesine geçmesi ancak kocası aracılığıyla olur. Kadın kendi benliğini keşfedemez, bulamaz, bulsa veya farkındalığa sahip olsa dahi kendi benliğini gerçekleştiremez çünkü o denli bir özgürlüğe ehil değildir. Günümüzde de birçok evlilik bu çerçevede karşımıza çıkmaktadır. Genç kızlara evlenmeleri ve evlilikleri içerisinde bürünecekleri karakterler açısından fazlasıyla buyurganca davranılan birçok toplumsal katman halihazırda varlığını korumaktadır.

Geçtiğimiz 20 yıl içinde feminist politikada dikkate değer değişimler gerçekleşmiştir. Bu değişimler şiddet özelinde daha da önem arz etmektedir. Feminist bakış açısı ele alındığında kadınların bireysel ve kolektif biçimde güçlenmesi yönündeki düşünceler artmış ve bu “yeni feminizm” in doğumuna sebep olmuştur. Oluşan bu yeni düşünce sisteminde aile içinde kadına yönelik şiddet önemini bir bakıma kaybetmiştir. Çünkü bu durum söz konusu olduğunda kadınlar “kurban” yahut “mağdur” biçiminde itham edilmekte ve dolayısıyla genel algıda kadınların tümünün şiddete maruz kalabileceği iması yapılmaktadır. **Ancak bu yüzyıl için feminist bakış açısından şiddet değerlendirildiğinde kadınların güçsüz oldukları için değil, onların can güvenliğini korumaya özgülenmiş kurum ve kişilerin görevlerini gerektiği gibi yerine getirmemelerinden ötürü hayatlarını kaybettiğini görmekteyiz.**

Tüm bu açıklamalarımızdan görüldüğü üzere, bir hukuk devleti tarafından eşitlikçi ve demokratik bir bakış açısı benimsenmiş ise yapılması gereken aslında bellidir. Gayemiz, cinsiyet sosyalleşmesi bakımından, farazi bir kişiliğe bürünmüş olan toplumun genlerinde kadını ötekileştiren ve edilgen hale getiren algının bulunmaması ve sonraki nesillere de aktarılmaması olmalıdır. Zira kadına yönelik şiddete sebebiyet veren kişilerin gösterdiği en yaygın gerekçelerden biri kadının “geleneksel kadınlık görevlerini” yerine getirmemesidir. Ülkemiz mevzuat ve içtihadında, bahsettiğimiz amaç lehine ve aleyhine adımlar atılmıştır. Kanaatimizce bunların birkaçından bahsetmenin yeridir.

Ulusal mahkemelerde kadına şiddete dair davalar bakımından Türkiye’de uygulanan kod kanunlar Anayasa, Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu olarak sıralanabilir. Özel düzenlemeler bakımından ise 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Yönelik Kanun önem arz etmektedir. En temel haliyle AY m. 17/1 gereğince “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.” Mahkeme bu pozitif hukuk kurallarını uygulamakta iken Anayasa Mahkemesi’ne yöneltilen bazı itirazlar ve maddelerin ilga edilmesine yönelik talepler her zaman bahsettiğimiz amaca hizmet etmemiştir. Örneğin, AYM, kız kardeşle cinsel ilişki halinde yakalanan kişinin öldürülmesi ya da bu kişiye karşı müessir fiil suçu işlenmesi halinde ceza indirimini öngören eski TCK m. 462’yi, yasa koyucunun, “ülkenin sosyal, kültürel yapısı ve etik değerlerini de göz önünde bulundurarak takdir yetkisine sahip” olması sebebiyle ceza siyaseti kapsamında görmüştür. (Kanadoğlu, 14) Namus cinayetine dair bu konuda önem arz eden bir detayın hâkimin takdirine bırakılması yerine kanaatimizce bir pozitif hukuk normu ile düzenlenmesi gerekir.

“Gayemiz, cinsiyet sosyalleşmesi bakımından, farazi bir kişiliğe bürünmüş olan toplumun genlerinde kadını ötekileştiren ve edilgen hale getiren algının bulunmaması ve sonraki nesillere de aktarılmaması olmalıdır.”

Olumlu yönde gerçekleşen bir karar ise eski TMK m. 159'un iptaline yöneliktir. Bu madde bakımından 743 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Karının meslek veya sanatı" başlıklı 159. maddesinin Anayasa'nın 10, 59 ve 50. maddelerine aykırılığı savıyla iptaline karar verilmesi talep edilmiş ve AYM bu maddeyi iptal etmiştir. Bu karar kadının iş hayatına katılması ve finansal özgürlüğünü kazanması bakımından büyük öneme sahiptir. İlk karar göz önünde bulundurulduğunda AYM kadına yönelik şiddet bakımından önemli bir ölçütü hâkimin takdirine bırakırken bir diğer kararı Anayasa'ya aykırılığı itiraz üzerine öngörerek söz konusu maddeyi iptal etmiştir. Bu sebeple AYM'de bir görüş birliği olmadığından bahsedilmektedir. (Kanadoğlu, 12)

Kanaatimizce uluslararası alanda önemli bir eksiğimiz Avrupa Konseyince 2011 tarihinde tarafların onayına sunulmuş olan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne, bir diğer adıyla İstanbul Sözleşmesi'ne taraf olmamamızdır. Bu sözleşmeye göre "kadına şiddet" kadınlara karşı bir insan hakları ihlalidir ve bu terim, ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemlerini ifade etmektedir. Bu tanımın benimsenmesi, pozitif hukukumuzda yer alan şiddet ve özellikle kadına şiddet tanımlarının kanaatimizce gerekli ölçüde kapsamını genişletecektir.

Günümüze en yakın gelişme ise Türk Ceza Kanunu'nda gerçekleştirilmiştir. Kasten öldürme suçunun nitelikli hallerini düzenleyen TCK 82. maddesine eklenen (f) bendi ile kasten öldürme suçunun kadına karşı işlenmesinin cezası ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olarak belirlenmiştir. Bu her ne kadar olumlu bir gelişme gibi görünse de kanaatimizce içtihadı uygulamalar dikkatle takip edilmeli ve bu cezanın caydırıcı olup olmadığı incelenmelidir. Zira yalnızca cinayet suçunun kadına karşı işlenmesinin nitelikli hal olarak sayılmasıyla, kabul edilmesini desteklediğimiz İstanbul Sözleşmesi'ndeki şiddet unsur ve türlerinin tamamına engel olunamamaktadır.

Görüldüğü üzere kadının toplumdaki yeri ve ona mal edilmiş ve yine çoğu onun tarafından seçilmemiş yükümlülükler, herhangi özgür bir bireyin bünyesine göre fazla olmakla birlikte bu yükümlülükler bazı temel haklardan yoksun kalmaktadır. Dolayısıyla yazımızı bitirirken dileklerimiz ve birer hukukçu olarak emeklerimizin, kadının üzerindeki bu yükü kaldırmak, sözünü ettiğimiz haklardan çok uzun süredir yoksun kalmış, edilgen role bürünmüş kadınları toplumsal hayata katmak ve Anayasamızın 17. maddesinde öngörülmüş vücut bütünlüğüne yönelik temel hakkı güncel durumda dezavantajda bulunan kadınlar adına hayata geçirmek yönünde olduğunu belirtmek isteriz.

Zira, "kadınlar bir yığın havai yaratıklar öbeği değilse, neden yanıltıcı masumluk adı altında cehalet içinde tutulsunlar?"

(Wollstonecraft, 29)

KAYNAKÇA:

- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/261920>
- <https://d.barobirlik.org.tr/2022/7406sayiliKanun.pdf>
- <https://rm.coe.int/1680462545>
- <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1990-31-nrm.pdf>
- Wollstonecraft, Mary. Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi. İş Bankası Yayınları, 1792.
- Beauvoir, Simone . İkinci Cinsiyet Cilt:2 . New York: Vintage Books, 1989.
- Harcourt, Wendy, Baksh-Soodeon, Rawwida. The Oxford Handbook of Transnational Feminist Movements. Oxford University Press, 2015.
- Aytaç, S., Sert Etman, F. , Çetin Aydın, G. , Reçber, B. , Sezen, H. K. "Kadına Yönelik Şiddetin Dünyü, Bugünü, Yarını: Kestirim Tabanlı Bir Araştırma". İstanbul Journal of Sociological Studies, 2016, 275-297
- <https://dergipark.org.tr/en/pub/fusoskon/issue/27142/285520>
- Özkan, G. "Kadına Yönelik Şiddet - Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme". Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 7 (2017) : 533-564. <https://dergipark.org.tr/en/pub/hacettepehdf/issue/46371/582819>
- Mohammadi Ghanbarlou, R. (2020). KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ETKİLEYEN TOPLUMSAL FAKTÖRLER ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME . Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 1 (1) , 58-68 . <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarsusiibfdergisi/issue/60202/873772>
- Durakbaşı, A. (2016). Kadınların Tarihinden Dersler: Feminist Bir Sosyoloji İçin Notlar . Toplum ve Demokrasi Dergisi , 2 (4) , 15-26 . <https://dergipark.org.tr/tr/pub/toplumdd/issue/22728/242566>
- Beauvoir, S. (1975). "Kadın Doğulmaz, Kadın Olunur!" <https://youtu.be/SxOoPkbhT-s>

Self Determinasyon Hakkı

YAZAN: AHMET BOLKAN

Son yıllarda bağlı oldukları ülkelerden ayrılmak isteyen milletler ve referandum yoluyla halktan fikir alınmasıyla gündeme gelen “self determinasyon” kavramı, Fransız İhtilaline dayanmaktadır.

Fransız İhtilali döneminde önem kazanan “millet” kavramı; Osmanlı İmparatorluğu, Çarlık Rusyası ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi çok milletli devletlerin başlıca sorunu haline gelmiştir. Milletler, 20.yüzyıla kadar farklı şekillerde bağımsızlığını kazanabilmiş ve imparatorluklardan ayrılmışlardır. Bu durum, Dünya siyasetinde çok milletli devletlerden, tek milletli devletlere geçiş, şeklinde olmuştur.

Self determinasyon hakkı, asıl önem kazandığı 20.yüzyılda özellikle Vladimir Lenin ve Woodrow Wilson ile Devletlerin radarına girmiştir. Lenin ile Sovyetler Birliğinde 1914’te dile getirilmiştir. Lenin, yayınladığı bir makalede;

“Emperyalizm koşullarında yalnızca Ulusların kendi kaderini tayin hakkı değil, siyasi demokrasinin bütün temel talepleri ancak kısmen uygulanabilir, üstelik çarpıtılmış ve istisnai olarak. (...) Fakat bundan, hiç de sosyal demokratların bütün bu talepler için acil ve kararlı bir mücadeleden vazgeçmeleri gerektiği sonucu çıkmaz-sosyal demokratların böylesi bir mücadeleden vazgeçmeleri sadece burjuvazi ve gericiliğin ekmeğine yağ sürecektir”

şeklindeki ifadesiyle, self determinasyona verdiği önemi göstermiştir.

Lenin’den sonra self determinasyon ilkesi, Wilson İlkeleri ile I. Dünya Savaşından sonra dağılan Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi çok milletli imparatorluklardan doğan yeni devletlere; uluslararası ilişkilerde, siyasi bir çözüm yolu olarak kabul edilmiştir. Wilson İlkeleri sadece Amerika ve Avrupa’yı kapsamakla birlikte, kolonyal dünyayı etkilemediği için tam olarak self determinasyon hakkını ifade etmemektedir.

Self determinasyon talebi, İkinci Dünya Savaşından sonra, sömürgecilik ve yabancı yönetimlerden özgürleşme isteğinde olan devletler tarafından gündeme sık sık gelmiştir.

Milletler Cemiyeti döneminde self determinasyon hakkı; hukuki bir ilkeden çok, siyasi bir ilke olarak kabul edilmekteydi. Bu yüzden, 1921 Cemiyet bünyesinde kurulan Komisyon, Finlandiya ile İsveç arasındaki Aaland uyuşmazlığını çözmek konusunda farklı karar vermiştir. Aaland Adaları halkı, Finlandiya hakimiyetinde iken halkın büyük çoğunluğu Finlandiya'dan ayrılarak İsveç'e katılmak istemektedir. Ancak Aaland Adaları halkının, self determinasyon hakkı reddedilmiştir.

Self determinasyon hakkının asıl gelişim gösterdiği dönem, Birleşmiş Milletler dönemidir. Sovyetler Birliğinin büyük desteği ile BM Anlaşmalarında yer alan self determinasyon hakkı, önemli bir kavram haline gelmiştir. BM Antlaşmasının 1. maddesinin 2. fıkrası, 55. maddesi ve 76. maddesi; self determinasyon ilkesini tanımlamıştır. Ancak self determinasyon, 1960'lı yıllara kadar Milletler Cemiyeti dönemindeki gibi siyasi bir ilke olarak görülmekle beraber bağlayıcılığı olan bir Uluslararası Hukuk kuralı niteliği kazanamamıştır.

1960'lı yıllarda BM'nin sömürgeciliğin tasfiyesi(decolonization) yönündeki çalışmalarıyla self determinasyon hakkı, siyasi bir ilke olmaktan uzaklaşmıştır. Asıl olarak self determinasyon hakkı, BM Genel Kurulu'nun 1960 tarihli 1514 sayılı Kararı ile bir hakka dönüşmüştür. Bu hak sömürge hakimiyetinden kurtulan milletlerin kendi devletlerini kurma, başka bir devlete bağlanma ve başka bir Devlet ile birleşmesine olanak tanımıştır. Bu hakla birlikte, sömürgeci devletler sömürge boyunduruklarını sona erdirmek durumunda kalmışlardır. Bu kararlar sömürgeci devletlerin, sosyal ve siyasal gerekçe göstererek self determinasyon hakkına karşı çıkmaları önlenmek istenmiştir. Self determinasyonun; sömürgeci yönetimden devralınan ülkenin tümüne, halkın tamamı tarafından ve aynı zamanda uygulanması gerekir. Yani o ülkenin her azınlığına ayrı ayrı bu hak tanınmamıştır.

İkiz Sözleşmeler ile birlikte self determinasyon hakkının hukuki bağlayıcılığı güçlenmiştir. Her iki sözleşmenin ortak 1. maddelerinin ilk fıkrası şöyledir: "Bütün halklar kendi kaderlerini tayin etmek hakkına sahiptirler. Bu hak uyarınca kendi siyasal statülerini serbestçe oluştururlar ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini serbestçe sağlarlar." Bu şekilde başlarda siyasal bir ilkeden fazlası olmayan self determinasyon hakkı, bir insani hak olmuştur.

İkiz Sözleşmelerin önemi, iç self determinasyona olan katkısıdır. İç self determinasyon, devlet içindeki bir halkın yönetim biçimini herhangi bir dış baskı olmadan seçmesidir. Dış self determinasyon ise devlet içindeki halkın ayrılarak bir devlet kurmak istemesidir.

1970'li yıllarda ise bu hakkın gelişmesiyle, self determinasyon hakkı genişletilmiş ve sadece sömürge altındaki halklarla sınırlı kalmamıştır. Fakat bu hakka bir sınırlama getirilmiştir. Bu sınırlama uyarınca, bir ülkenin milli birliğinin tamamen veya kısmen bozulmasını amaçlayan herhangi bir teşebbüs kabul edilmeyecektir.

Self determinasyon hakkının sömürge halkları dışında en önemli örneği Sovyet ve Yugoslavya halklarıdır. Sovyetler Birliğinin 1991 dağılmasıyla birlikte başta Rusya olmak üzere önemli sayıda millet, self determinasyon hakkından yararlanmıştır. Sırbistan, Hırvatistan ve Bosna-Hersek gibi Balkan ülkeleri de self determinasyon hakkı doğrultusunda Yugoslavya'nın dağılışıyla ortaya çıkan devletlerdir.

Günümüzde self determinasyon hakkı farklı devletlerde gündeme gelmiştir. Bunlardan en önemlileri İskoçya, Katalonya ve Porto Riko'dur.

İskoçya'da 2014 yılında bir bağımsızlık referandumu gerçekleştirilmiştir. Meşru olan bu referandum, yüzde 55 oranında "Hayır" oyunun çıkması sonucu, kabul edilmemiştir. İskoç halkı o zamanlar Avrupa Birliğinde bulunan Birleşik Krallık'tan ayrılmak istememiştir. Ayrıca yapılan araştırmalara göre, İskoç halkı bağımsız olmaları durumunda ekonomilerinin daha kötü olacağını ve bunun yaşam şartlarını etkileyeceğini düşünmektedir.

Bir diğer örnek olan Katalonya'da 2017'de bir bağımsızlık referandumu gerçekleşmiş ve yüzde 91'lik bir oy ile "Evet" sonucu çıkmıştır. Bununla birlikte, Katalonya tek taraflı bir bağımsızlık deklarasyonu ilan etmiştir. Meşru olmayan bu deklarasyon İspanya tarafından tanınmamış ve diğer ülkeler tarafından eleştirilmiştir.

Karayiplerde bulunan Porto Riko, uzun süreli bir Amerikan ilişkisine sahiptir. 1898'de İspanyol egemenliği sona erdiğinden beri; Amerika Birleşik Devletleri, Porto Riko'da hakimiyet göstermektedir. Bununla birlikte; ada, iç işlerinde bağımsız; dış işlerinde Amerika Birleşik Devletleri'ne bağlıdır. Ada halkı, ABD vatandaşı olmakla birlikte; ABD başkanlık seçimlerinde oy hakkına sahip değildir. Bu sebeplerden dolayı 2017'de bir referandum gerçekleşmiş ve halktan ABD'ye bağlı kalmak ile bağımsızlık arasında bir seçim yapılması istenmiştir. Referandum sonucunda halk ABD'ye bağlı kalmayı seçmiştir.

Bütün bu örnekler, milletlerin kendi kaderlerini nasıl tayin ettiğini ve son yıllarda self determinasyon hakkının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Self determinasyon hakkı, milletler için son derece önemli bir hukuki araçtır. **Ülkelerin kendi kaderlerini tayin etmeleri, kendi sosyal ve ekonomik bağımsızlıkları için önemli olmakla birlikte kültürel anlamında en önemli hukuki araçlarındandır.**

KAYNAKÇA:

- KESKİN Oğuzhan Bekir, (2021), İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 79, Sayı 1, 2021, 301-344
- KOÇAK Mustafa, (2018), Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 23, Sayı 38, 2018, 85-148
- KILINÇ Doğan, (2008), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, 2008, 949-982
- ÇELİK Sinem , (2021), Bölgesel Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, 2021, 639-672
- YÜCEL Özlem, (2014), Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 2014, 89-100
- GÖZLER Kemal, Anayasa Hukukunun Genel Esasları Ders Kitabı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2020
- CAVLAK Hakan , Büşra CELEP , (2018), Sosyal Bilimler Metinleri, Cilt 2018, Sayı 1, 2018, 28-37
- GÜLMEZ Seçkin Barış , Eda CEBECİ , (2020), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 39, 2020, 239-253

İller Bankası Personelinin Hukuki Statüsü

HAZIRLAYAN: AVUKAT AHMET AKGÜL
AVUKAT DİLA ÖZDEMİR

1. 6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun 08.02.2011 gün ve 27840 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunun 14.maddesi ile 13.06.1945 gün ve 4759 sayılı İller Bankası Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

6107 sayılı Kanunun 11.maddesi ile banka personelinin hukuki statüsü belirlenmiştir. İlbank'ın özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirket (banka) statüsüne dönüştürülmesi nedeniyle personeli de, 657 sayılı Kanuna ve diğer kanunların sözleşmeli personel hakkında hükümlerine tabi olmayan sözleşmeli personel pozisyonuna dönüştürülmüştür. Aynı Kanunun geçici maddeleri ile Mülga Kanun döneminde 657 sayılı Kanuna tabi personel olarak çalışan personel de TC Emekli Sandığına bağlılıkları devam ettirilerek sözleşmeli personel statüsüne (pozisyonuna) dahil edilmiştir.

2. 6107 sayılı Kanunun yürürlüğünden önce İlbank'da çalışan 657 sayılı Kanuna tabi personel ile ilgili işlemler idari işlem olarak değerlendirilmekte ve buna bağlı olarak işlemlerle ilgili davalar idari yargının görevine girmektedir.

Adli ve idari yargı mahkemeleri söz konusu personelle ilgili davaların hangi yargı yerinde görüleceği konusunda bir süre tereddüt yaşamış; TMMOB Maden Mühendisleri Odası tarafından Danıştay'da, Yönetmelik iptali istemiyle açılan bir davada, 6107 sayılı Kanunun 11.maddesinin Anayasaya aykırı olduğu itirazının öne sürülmesi üzerine, Danıştay 12.Dairesi tarafından Anayasa Mahkemesine başvurulmuş; Anayasa Mahkemesi 18.10.2012 gün ve 2012/29 E., 2012/155 K.sayılı kararı ile "... Özel hukuk hükümlerine bağlı tutulan bankanın hizmeti Anayasanın 128.maddesi kapsamında genel idari esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli görevlerden sayılamaz ve personeli de aynı madde kapsamında memur ya da diğer kamu görevlisi olarak değerlendirilemez. Buna göre özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirket statüsüne geçirilerek ekonominin gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılan İller Bankasında personel statüsünün değiştirilmesi ve bu doğrultuda banka personelinin, 657 sayılı Kanun ve diğer Kanunların sözleşmeli personel çalıştırması hakkındaki hükümlerine tabi olmayan sözleşmeli statüde istihdam edilmesi hususu yasa koyucunun takdirindedir. İller Bankasının özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirket statüsünde olması ve personelinin de Anayasanın 128.maddesi kapsamında yer almaması dikkate alındığında itiraz konusu kuralda Anayasaya aykırı bir yön bulunmamaktadır. " gerekçesiyle iptal isteminin reddine karar vermiştir.

"İller Bankasının özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirket statüsünde olması ve personelinin de Anayasanın 128.maddesi kapsamında yer almaması dikkate alındığında itiraz konusu kuralda Anayasaya aykırı bir yön bulunmamaktadır. "

3. Anayasa Mahkemesinin bu kararından sonra adli ve idari yargının hangisinin görevli olduğu konusunda görev uyuşmazlıkları çıkmaya devam etmiş ve konu Uyuşmazlık Mahkemesine intikal etmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesi vermiş olduğu bir çok kararda (*en son tarihli karar 03.05.2021 gün ve 2021/208 E., 2021/306 K.sayılı karardır*) Anayasa Mahkemesi kararını esas alarak ve dayanak göstererek; İlbank personeli ile ilgili davaların görüm ve çözüm yerinin adli yargı olduğunu kesin olarak karara bağlamıştır. Bazı kararlarda bir üyenin İlbank personelinin kamu personeli olarak kabul edilmesi gerektiğini ve davaların idari yargıda görülmesi yönünde karşı oy kullandığı belirlenmiş olmakla birlikte çoğunlukla verilen kararlar istikrar kazanmış durumdadır.

Anayasa Mahkemesi kararları Devletin tüm organlarını ve hatta kişileri bağlayıcı niteliktedir. Uyuşmazlık Mahkemesi kararları da kesin nitelikte olup, mahkemeler açısından özellikle görev uyuşmazlıkları ile ilgili kararlar bağlayıcı niteliktedir.

Yargı yolu ayrımının, kamu düzenine ilişkin olduğu ve her aşamada mahkemelerce resen dikkate alınacağı tartışmasızdır. Taraflardan birinin başvuru ve itirazda bulunup bulunmaması sonucu değiştirmemektedir. Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarından önce bağlayıcılık yönünden her organ ve kişiyi bağlayan Anayasa Mahkemesi kararı karşısında, İlbank personeli ile ilgili davaların adli yargının görev alanında olduğu konusunda herhangi bir duraksama bulunmamaktadır. Yerel Mahkemelerin görev yönünden farklı kabuller içinde bulunmaları bu gerçeği değiştirmemektedir.

Özellikle idari yargının kendisini görevli sayması ve hüküm vermesi durumunda kanun yolu süreçlerinde aynı sonuca varılacağı tartışmasızdır.

4. Sonuç olarak; İlbank personelinin banka aleyhine açacakları davaların adli yargıda açılması ve yürütülmesi, idari yargıda açılan davaların görev yönünden reddi durumunda süresi içinde adli yargıda (İş Mahkemelerinde) dava açılıp sürecin devam ettirilmesi isabetli bir çözüm olacaktır.

5. Bu çerçevede, banka personeli bir mimar hakkında Ankara Bölgeden Diyarbakır Bölgeye yapılan yer değiştirme işlemine karşı idari yargıda dava açılmış, İdare Mahkemesi kendisini görevli saymış, banka vekilleri Yargıtay Başsavcılığına süresi içinde başvurmayarak görev itirazını sürdürmemiş; sadece hukuki yarar yokluğu nedeniyle (*personelin yüksek disiplin kurulu kararıyla işine son verildiği ve emekliye ayrıldığını öne sürerek*) davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir. İdare Mahkemesinin kendisini görevli sayan kararında İller Bankası AŞ'nin kamu tüzel kişiliği olduğu ve personelinin de kamu personeli olduğu yönündeki gerekçe Anayasa Mahkemesi ve Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarına uygun düşmeyen bir gerekçedir. İdare Mahkemesinin görevlilik kararı vermesine rağmen bu kararını kaldırarak görevsizlik kararı vermesi ya da hüküm verir ise istinaf aşamasında görev (yargı yolu) sorunun tekrar gündeme gelmesi ihtimal dahilindedir.

İLBANK

TÜRKİYE’NİN YAPICI GÜCÜ

6. Dikkat çeken ve değerlendirilmesi gereken bir husus da yer değiştirme ile ilgili işlemin adli yargının (*İş Kanunun kapsamına ve İş Mahkemesinin görevine girmesi durumunda*) İş Kanunun 22. maddesine göre Ankara Bölgeden Diyarbakır Bölgeye yapılan yer değiştirme işlemi “... **İş yeri uygulamasıyla oluşan çalışma koşullarında esaslı bir değişiklik**” kapsamına girecektir. İşyeri ya da ünite değişikliği çalışma koşullarında esaslı bir değişiklik niteliğinde olup, **işçinin 6 iş günü içinde yazılı olarak kabul edilmeyen değişiklikler işçiyi bağlamaz.** Bu durumda işverenin değişikliğin geçerli bir nedene dayandığını veya fesih için başka bir geçerli nedeni bulunduğunu yazılı olarak açıklamak ve bildirim süresine uymak suretiyle iş sözleşmesini fesih yetkisi bulunmaktadır. Yer değişikliği personel (işçi) tarafından kabul edilmediğinden ve bu nedenle, işveren tarafından fesih yoluna da gidilmediğinden ve bağlayıcılık da söz konusu olmadığından; yeri değiştirilen personelin işyeri Ankara Bölgedir. İdare Mahkemesinde görevsizlik kararı verilse dahi İş Mahkemesinde yeni bir dava açılmasına yer değiştirme yönünden gerek kalmayacaktır. Başka gerekçelerle ve disiplin nedeniyle işten çıkarma kararı verilmiş olması İş Kanunu 22. maddesinde gösterilen işyeri değişikliğine bağlı bir fesih niteliği taşımamaktadır. İşten çıkarma disiplin işlemi konusunda işe iade davası çerçevesinde sonuca gidilecektir. İdare Mahkemesinde görülen davada ya da İş Mahkemesinde görülecek davada, İş Kanunun 22. maddesi gündeme getirilse, mahkemeler, işyeri değişikliğini işçinin kabul etmemesi nedeniyle işlemin işçiyi bağlamadığı ve bu yönüyle icrai niteliğinin de bulunmadığı şeklinde bir değerlendirme yapması ihtimal dahilindedir. Ne var ki; yargı yolu – görev konusu öncelikli bir durum olduğundan İdare Mahkemesi, İş Kanunun 22. maddesine girmesi de zayıf bir ihtimaldir. Çünkü böyle bir değerlendirme yapılması için öncelikle kendisinin gerçekten görevli sayması gerekir. İşlemin icrai nitelikte (yürütülmesi gereken) bir işlem olmaması idari yargıda aktif dava ehliyeti (menfaat ilgisi) yönünden davanın reddini gerektirmektedir. Aynı konu İş Mahkemesi yönünden hukuki yarar yokluğu kapsamına girebilecektir.

7. Diğer dikkat çeken bir husus ise; 05.03.2021 gün ve 31414 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren İller Bankası Anonim Şirketi İnsan Kaynakları Yönetmeliğinin 89. maddesinde disiplin cezalarına karşı **idari yargı yoluna başvurulabileceği**, aynı Yönetmeliğin 31. maddesinde yer değiştiren personelin **15 gün içinde atandıkları** göreve başlamak zorunda oldukları yönündeki düzenlemelerdir. İlbank yönetiminin, kendi personelinin statüsünü yasal değişikliğe ve yüksek mahkeme kararlarına rağmen halen doğru bir şekilde değerlendiremediği açıktır. Çünkü, yer değiştirmelerde 15 günlük mehil süresi, 657 sayılı Kanunun Devlet Memurları için kabul ettiği bir süredir. İş Kanuna tabi iş yeri değişikliklerinde böyle bir süre söz konusu değildir. Öte yandan, mahkemelerin görevleri Kanunla belirlenir. Yönetmelikle mahkemelerin görevleri belirlenemez. 2021 yılında çıkarılan Yönetmelik 6107 sayılı Kanuna açıkça aykırı düzenlemeler içermektedir. İlbank’ın mevzuat açısından sıkıntılı olduğu ve hukuki altyapısının yetersiz olduğu açıktır. Yerel yönetimlere eşitlik ilkesine aykırı olarak ve siyasi ayrım yaparak kaynak aktarımı yapılması, bu çarpık hukuki yapılanmadan kaynaklanmaktadır. İlbank’ın kamusal amaçlar doğrultusunda bir an önce, özel hukuk hükümlerinden çıkarılarak yeniden KİT ve Kamu Kurumu statüsüne, personelinin de kamu personeli statüsüne dönüşmesi için başta yasa olmak üzere gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır.

Montreux Boğazlar Sözleşmesi

YAZAN: DOĞUKAN YAZICI

Montreux Boğazlar Sözleşmesi, etkinlik alanı Marmara Denizi'nin kuzey ucundan, Karadeniz'e ulaşım sağlayan İstanbul Boğazı ile güneyinde Ege Denizi'ne ulaşan Çanakkale Boğazı'ndan oluşan, Türk boğazlarının kontrolüne yönelik prensipleri belirleyen antlaşmadır. Günümüzde Rusya-Ukrayna savaşının başlamasıyla önemi tekrardan gündeme gelmiştir.

1453'te İstanbul'un fethinden sonra Boğazlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun kesin ve münhasır egemenliği altına girmiş; yabancı gemilerin Boğazlardan geçişi bütünüyle Osmanlı İmparatorluğu'nun iznine bağlı hale gelmiştir. Üç yüzyıl süren mutlak hakimiyet zamanla Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme ve çöküş dönemine girmesi ile son bulmuş, Boğazlar üzerindeki denetim yetkisi öncelikle kısmi olarak yitirilmiş ve yabancı ticaret gemilerinin serbest geçişi kabul edilmiştir. İlerleyen dönemde ise Mondros Mütarekesi sonrası Boğazların işgale uğraması ile tamamen denetim yetkisi yitirilmiş, bütün gemiler için geçişe açık olması ilkesi kabul edilmişti. Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlanması üzerine Boğazlar üzerinde önce Lozan Barış Antlaşmasıyla kısmi denetim yetkisine, daha sonra ise Türk hükümetinin diplomatik başarısı ile 1936'da imzalanan Montreux Boğazlar Sözleşmesi'nin hükümleri çerçevesince yüksek denetim yetkisine sahip olunmuştur. Diplomatik alanda bu olanağın ortaya çıkmasında faşist yönetim altındaki İtalya'nın ve Japonya'nın dünya için tehlike yaratacak ölçüde silahlanmasının da rolü vardır. Konferansta İngiltere ve Sovyetler Birliği'nin çatışan çıkarlarından dolayı farklı talepleri olmuş olsa da konferans sonucunda Sözleşme'ye taraf devletler olan Türkiye, Avusturalya, Bulgaristan, Fransa, Büyük Britanya, Japonya, Romanya, Sovyetler Birliği, Yugoslavya ve Yunanistan tarafından ortak bir karara varılmış ve bu karar hayata geçirilmiştir.

Sözleşmenin süresi, yürürlüğe giriş tarihinden itibaren 20 yıldır. Bununla birlikte, sözleşmenin 1. maddesinde doğrulanan geçiş ve gidiş-geliş (ulaşım) özgürlüğü ilkesinin sonsuz bir süresi olacaktır. 20 Temmuz 1956'da sözleşmenin süresi bitmiş, sözleşmeyi imzalayan devletler Montreux Boğazlar Sözleşmesi'ni değiştirmek için girişimlerde bulunmuşlar ancak başarılı olamamışlardır. Sözleşme yürürlükte kalmış, ancak ihtilaf kesilmemiştir.

İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş sırasında Sovyetler Birliği tarafından Sözleşme'ye defalarca muhalefet edilmiştir. 1939 yılında, Joseph Stalin Boğazlar Sorununu yeniden açmaya çalışmış ve "Türkiye'nin Büyük Britanya tarafından Sovyetler Birliği'ne karşı desteklendiği, Sovyetler Birliği'ni boğazından tutup, ona hiçbir çıkış vermediği" iddiasıyla şikayet ederek Boğazlar üzerinde Türk ve Sovyet ortak kontrolünü önerdi.

Sözleşmenin genel hükümleri gereği Boğazlar kayıtsız şartsız Türkiye Cumhuriyeti'ne bırakılacak, tahkimat yapma hakkı tanınacaktır. Türk Hükümeti, sözleşmenin, savaş gemilerinin Boğazlar'dan geçişine ilişkin her hükmünün yürütülmesine göz kulak olacaktır.

Sovyetler, 1945 ve 1946'da Montreux imzacılarının çoğunu dışlayan bir konferansta Montreux Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesini, kalıcı bir Sovyet askeri varlığını ve Boğazların ortak kontrolünü talep ederek konuya geri döndüler. Bu gibi örneklerle devam etmiş bir Sovyet "gerginlik stratejisine" rağmen söz konusu talepler Türkiye tarafından kesin olarak reddedildi. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki birkaç yıl boyunca Sovyetler, yabancı savaş gemilerinin sayısı üzerindeki kısıtlamayı içlerinden birinin her zaman Boğazlarda olmasını sağlayarak ve böylece Türkiye'den başka herhangi bir devletin Boğazlar'dan savaş gemisi göndermesini etkin bir şekilde engelleyerek istismar etmiştir. Sovyet baskısı, 1946 Türk Boğazları krizine ve Türkiye'nin tarafsızlık politikasını terk etmesine yol açan Montreux Sözleşmesi'nin revize edilmesi için gerekli atmosferi oluşturmuştur. Türkiye 1947'de Truman Doktrini kapsamında ABD'den askeri ve ekonomik yardım almış ve 1952'de Yunanistan ile birlikte NATO'ya katılmış, kriz bu şekilde son bulmuştur.

Ve Türkiye'nin Sözleşmesel Hakları

Barış zamanı sözleşmenin getirdiği düzenlemeler bakımından Montreux, ticaret ve savaş gemileri için farklı hükümler öngörmektedir. Barış zamanı, ticaret gemileri(savaş gemisi dışındaki tüm gemiler) için ilke, tam geçiş serbestliği olarak kabul edilmiştir. Bayrağı ve yükü ne olursa olsun, bütün gemiler, gündüz ve gece “geçiş ve seyrüsefer” tam serbestisinden belirli şartlara uydukları takdirde yararlanırlar. Bu şartlar şunlardır:

- Geçiş “uğraksız” olmalıdır. Bu gemiler boğazların hiçbir limanında uzun süre bekleme yapmadan seyir halinde olmalıdır.
- Bu gemiler sadece, uluslararası sağlık denetimi kuralları bağlamında Türk yasalarıyla belirlenen denetimin yapılması için durdurulabilir.
- Geçiş nedeniyle sözleşmenin birinci ekinde öngörülen hizmetler olan sağlık denetimi, deniz feneri, şamandıra, gemi kurtarma hizmetleri için vergi ve resim alınması gerekebilir.

Savaş gemileri bakımından ise Karadeniz’e kıyısı olan devletler ayrıcalıklı bir statüye sahip kılınmıştır. Bu devletlere tonaj sınırlaması uygulanmaz ve savaş gemilerini Boğazlar’dan geçirebilirler; ancak 14. Maddede belirtilmiş olan tonajın üstündeki gemiler, “Boğazlardan birer birer ve refakatlerinde en çok iki torpido ile geçerler” (m.11). Aynı zamanda bu devletlere denizaltılar için de ayrıcalık tanınmıştır. Ancak denizaltıların geçişleri gündüz vakti, teker teker ve su üstünde yapılması gerekmektedir. Her halde, savaş gemilerinin geçişi, Türk Hükümeti’ne 8 gün önceden bildirilmelidir. Karadeniz’e kıyısı olmayan devletler içinse barış zamanında Karadeniz’de bulundurabilecekleri gemilerin toplam tonajı 45 bin ton olarak sınırlandırılmıştır (m.18). Bu gemiler Karadeniz’de 21 günden daha uzun süre kalamayacaklardır. Sözleşme hükümlerince savaş gemisi ve yardımcı gemi kategorisi dışındaki gemiler yasaklandığı sonucu çıkar (m.10). Sonuç olarak bu devletlerin uçak gemilerin ve denizaltılarının geçişine olanak tanınmaz. Ancak Türk Hükümeti’nin çağrısı üzerine nezaket ziyaretlerinde bulunabilirler.

Türkiye’nin savaşı olduğu durumda, Sözleşme’nin savaş gemilerini düzenleyen hükümleri (m. 10-18) uygulanmayacak ve “savaş gemilerinin geçmesi tamamen Türkiye Hükümeti’nin tasarrufuna” bırakılacaktır (m. 20). Bu Türkiye’nin güvenliği açısından doğal olduğu kadar, Boğazlar bölgesindeki egemenliğinin belirtilmesi açısından da önemli bir hükümdür. Türkiye ile savaş halinde olmayan ticaret gemilerinin uğraksız geçiş serbestliğinden Türkiye’nin düşmanına hiçbir biçimde yardımcı olmamak, boğazlara gündüz girmek, geçişler sırasında Türk makamlarının vermiş olduğu rotayı takip etmek koşulları altında yararlanılabilecektir (m. 5).

Türkiye’nin kendini pek yakın bir savaş tehdidi altında saydığı durumda 20.madde uygulanır; yani savaş gemilerinin geçişi Türkiye Hükümeti’nin takdirine göre vereceği izne bağlı olacaktır. Türkiye’nin bu durumun ortaya çıkmasından önce limanlarından ayrılmış gemilerinin, kendi limanlarına dönüşüne izin verme yükümlülüğü vardır. Ancak, davranışlarıyla Türkiye’yi bu yola gitmek zorunda bırakan (Türkiye’yi tehdit eden) devletlerin gemileri bu haktan yararlanamaz (m.21/2).

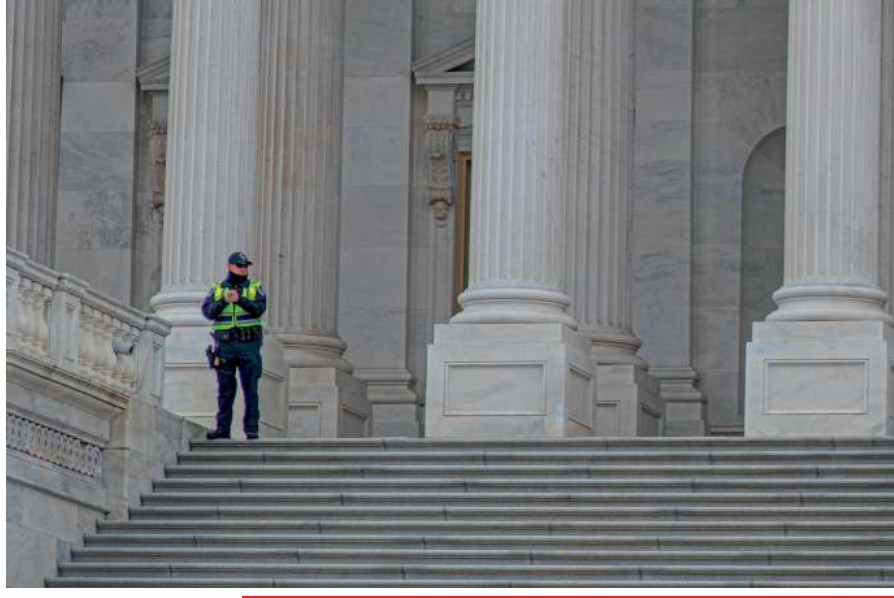
Savaş zamanı bakımından Sözleşme, Türkiye’nin savaşı olduğu, savaşı olmadığı ve Türkiye’nin kendini pek yakın bir savaş tehdidi altında saydığı üç ayrı durum öngörmüştür. Türkiye savaşı değil ise, bir başka deyişle var olan bir savaşı Türkiye katılmamış durumda ise, savaş dışı devletlerin savaş gemileri, barış zamanındaki koşullarla geçiş yapabileceklerdir (m. 19). “Savaşı” devletlerin gemilerinin geçmişi ise yasaktır. Ancak, savaş başlamadan önce, ülkelerinden ayrılmış olan ve geri dönmek isteyen gemilere izin verilebilir (m.19). Bununla beraber istisnai bir durum olarak Birleşmiş Milletler Anayasası hükümleri sonucunda doğan yükümlülükler ile Montreux Boğazlar Sözleşmesi yükümlülüklerinin çatışması halinde Birleşmiş Milletler Anayasası’ndan doğan yükümlülükler öncelikle dikkate alınır. Dolayısıyla saldırıya uğramış bir devlete yardım için Birleşmiş Milletler çerçevesinde alınacak ve aynı zamanda Türkiye’yi bağlayacak önlemlerin uygulanmasında “savaşı” devlet gemilerinin Boğazlar’dan geçmesi serbest olacaktır.

Kaynakça:

- Rona Aybay- Elif Oral/ Kamusal Uluslararası Hukuk
- Andr6 Gerolymatos Simon Fraser University / The Turkish Straits: History, Politics and Strategic Dilemmas
- Kudret Özersay/ Türk Boğazlarından Geçiş Rejimi
- League of Nations Treaty Series
- Montreux Boğazlar Sözleşmesi

İdare Hukuku Açısından Hukuk Devleti İlkesinin Gelişmesinde “Hazine Teorisi” Etkisinin İncelenmesi

YAZAN: ALİ KAAN KARAKAŞ

Hukuk Devleti İlkesi, Mülk Devlet, Polis Devlet ve Hazine Teorisine Bakış:

Aristo devletin bireyden önce geldiğine, ondan önce doğduğuna inanmaktadır. Kuramsal olarak insanın devletten önce vücut bulduğu ve hatta devletin varlık şartının insan olduğu, zira insan olmadan devlet denen olgunun var olamayacağı ortadadır. Fakat Aristonun belirtmek istediği esasında devletin oluşmasından sonra bireyin birey olarak tanınması ve kendisine hukuki bir statü verilmesidir. Bizim devletten kastettiğimiz örgütlenmiş siyasal bir topluluktur. Fransızcada “Etat”, İtalyancada “Stato”, Almancada “Staat” ve İngilizcede “State” kelimeleriyle ifade edilen devlet olgusu bugünkü formuna bir anda ulaşmamış ve devletin bazı süreçlerden geçmesi gerekmiştir. Toplumsal sözleşme kuramlarına dair düşünceler ortaya atan John Locke, Rousseau ve Hobbes, devlet var olmadan önce insanların düzensiz topluluklar halinde bir doğa formunu yaşadıklarını varsayarak devlet denilen düzenin bu doğa halinden çıkışı simgelediğini ileri sürmüşlerdir. Biz de bu doğa formunu örgütlü yaşam biçiminin temeli olarak ele alacak olursak devletin ilk olduğu andan günümüz modern hukuk devletinin oluşumuna kadar birçok evreden geçmiş olduğunu görmemiz mümkündür. Bu evrelerden birincisi, feodal yaşam ve devlet biçiminin hüküm sürdüğü mülk devleti iken, ikincisini daha ileri düzeyde bir örgütlü yapı teşkil eden fakat vatandaşlarının sahip olduğu hak ve özgürlüklere değer vermeyen, bu haklara riayet etmeyen polis devleti oluşturmuştur. Devlet olgusu bu aşamalardan geçtiği için insanlık, herkesin sahip olduğu hakların güvence altına alındığı hukuk devleti anlayışını benimseyebilmiştir. Mülk devletinden hukuk devletine uzanan süreç uzun ve zorlayıcı olmuştur.

Günümüz koşullarında her egemen devlet kendini hukuk devleti olarak tanımlamaktadır. Bundan dolayı araştırmacılar hukuk devletinin ölçülebilmesi veya algısının ölçümü üzerine birden çok çalışma yürütmüşlerdir. Literatürde hukuk devleti veya hukukun üstünlüğü biçiminde kullanılan terim, çalışmada hukuk devleti olarak ifade edilmektedir. Hukuk devleti; birbirinden farklı amaçları olan, birbirinden farklı hedef kitleleri kapsayan, siyasal bir idealdir. Hukuk devleti ideali, vatandaşlar için bireysel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınmasını sağlamaktır.

Yaşam, sağlık, eğitim, ibadet, inanç, düşünce, özel hayat, mülkiyet gibi alanlar, bireyler için çok önemli hak ve özgürlüklerdir. Demokratik hukuk devletinin gereklerinden biri de insan haklarının anayasa ve yasalarla tanınmasıdır. Devlet kişinin insan olarak değerini ve bu değerden türeyen haklarını tanımak zorundadır. Aksi halde devletin meşruluğu tartışmalı hale gelir. Ancak hak ve özgürlüklerin tanınması ve güvence altına alınması yeterli değildir. Aynı zamanda devlet tarafından bu hak ve özgürlüklerin somutlaştırılması, kişiler tarafından kullanılabilir hale getirilmesi, yani düzenlenmesi gerekmektedir. İster seçilmiş ister atanmış olsun, kamu adına karar verenlerin kamu gücünü kullanmaları vatandaşı, devletin gücü karşısında korumalıdır. Günümüz koşullarında bu anlayışın vücut bulmasının yegâne koşulu, idarenin eylem ve işlemlerinde hukuk devleti idealine bağlı kalmasıdır. Dolayısıyla kamu görevlilerinin eylem ve işlemleri için de hukuk devleti ölçütlerinin somutlaştırılması gerekmektedir. Hukuk devletinin somutlaştırılması ve idarenin sorumluluğunun gelişmesi açısından 18. yüzyıl Almanyası’nda, kısmen de olsa idarenin faaliyetlerinden zarar görenlere karşı adli yargı yolunu açan ve mahkeme kararlarıyla gelişen *hazine teorisi* (*fiscus theory*) önemli bir rol oynamıştır.

Polis Devletin Katı Yapısının Yumuşatılmasında Hazine Teorisi’ne Giden Süreç:

Polis devletine giden yolda öncelikle mülk devleti kavramını ele aldığımızda söyleyebiliriz ki mülk devleti anlayışı, Orta Çağ döneminde hüküm süren devlet anlayışı tipidir. Derebeylik veya feodalitenin hüküm sürdüğü bu dönemde, derebeyin üstünde egemenliğini icra ettiği coğrafi kısım bütünüyle kendisinin sayılıyor ve bu egemenlik yetkisi bir tür mülkiyet hakkı şeklinde kullanılıyordu. Dolayısıyla devlet, derebeyinin kişisel mülkü olarak kabul ediliyordu. Fiziki olarak en büyük toprak parçası krala ait olduğundan, derebeylerin en büyüğü de aslında kraldı. Ülkenin adeta kralın çiftliği konumunda olduğunu söylememiz yanlış olmaz. Mülk devletinin eski Türk-İslam devletlerindeki görünümünden de söz etmek gerekir. Eski Türk-İslam devletlerinde halk, tebaa olarak isimlendirilmektedir. Vatandaşlık/uyruklu anlamında kullanılan tebaa kavramı da aslında bir tür aidiyeti temsil etmektedir.

Dolayısıyla söz konusu kavramla bir anlamda mülk devleti anlayışına uygun bir algının benimsenmiş olduğu söylenebilir. Yine bu yönetimlerde halkın hükümdara tabi olmasının doğal sonucu olarak hükümdarın verdiği kararlar sorgulanamaz. Nitekim, bu yönetimlerde hükümdarın halka karşı sorumluluğu değil, halkın hükümdarın kararlarına ve hükümdarın otoritesine tabi oluşu söz konusudur. Bu aidiyet durumu da mülk devleti anlayışı ile bağdaşmaktadır. **Mülk devleti başlığı altında hükümdarın yetkilerinin sınırlandırılmasını ele alacak olursak;** hükümdar yönettiği alanın sahibi sayıldığından, mülkiyet hakkının kendisine verdiği bütün yetkileri bu alan üzerinde icra edebiliyordu. Bu açıdan, egemen kişi olan hükümdarı sınırlandıran bir yönetim hukukundan bahsedilemez. Ancak hükümdarın yetkilerinin belirli ve kesin pozitif hukuk normlarıyla olmasa da esasında doğal hukuk anlayışından doğan kurallar ve müktesep (kazanılmış) haklar ile sınırlandırılmış olduğu kabul edilmektedir. Doğal hukuk teorisine göre hükümdar, halkın iyiliğini temin etmek, refah ve saadeti korumakla yükümlüydü. Hükümdarın sahip olduğu hak ve yetkiler de bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve bu amaçlara ulaşmak için kendisine tanınmıştı. Dolayısıyla, tebaasının iyilik ve refahı için her şeyi yapmakla sorumlu olan hükümdarın aynı zamanda söz konusu gayelerin başarılması için gerekli olan hak ve yetkilere de sahip olduğu var sayılıyordu. Nitekim tebaanın hükümdardan veyahut derebeyinden hukuki bir hesap soracak konumu bulunmuyordu.

Artık mülk devletinden polis devletine geldiğimiz aşamada polis devletinden ve özelliklerinden bahsetmemiz gerekir. Aristo ‘polis’ kavramını Helenistik dönemin verdiği anlamda (şehir devleti) kullanmaktadır. Ancak bizim polis devletinden bahsederken kastettiğimiz şey ne şehir devletidir ne de günümüzdeki gibi halkın güvenlik, refah ve selametinden sorumlu tutulan kolluk kuvvetidir. Aynı şekilde, polis devleti polislerin yönetim ve denetimde etkin olduğu ve baskı gücü oluşturduğu devlet türü de değildir. Etimolojik olarak kentin idaresi ve siyasi yönetimi anlamına gelen polis kavramı, Orta Çağ’dan sonra anlam değişimine uğrayarak “iç ve dış tehlikelere karşı tebaayı himaye etmeye, onun mutluluk ve refahını sağlamaya yarayan araçların feodal efendi tarafından sağlanması” olarak anlaşılmıştır. Polis devleti ifadesinde yer alan “polis” kavramı, kamunun menfaati ve selameti için yerine getirilen bütün faaliyetleri kapsayan bir anlamda kullanılmaktadır. Devletin bu faaliyetleri yerine getirmek için sahip olduğu sınırsız ve denetimsiz güce de ‘polis kudreti’ (Polizeigewalt) denmektedir. Bu kavram günümüzdeki ‘kamu kudreti’ kavramını çağrıştırmakta ve ‘kamu gücü’ kaynağını bu kavramdan almaktadır. **Polis devletinde mülk devletinden farklı olarak** hükümdarın egemenlik yetkisinin kaynağı mülkiyet anlayışına değil, hükümdarın bizzat şahsına dayanmaktadır. Dolayısıyla polis devletinde, devlet ile hükümdarın şahsının birleştiği yorumu yapılabilir.

İdareden hesap sorulabilirlik anlamında devrim niteliğinde olan hazine teorisi, polis devletinde ortaya çıkmıştır. Polis devletinde fertler devletin keyfi uygulamalarından hakları her alanda ihlal edilerek zarar görüyor fakat bu hak ihlallerine karşı herhangi bir yargı makamına şikâyetle bulunamıyordu, bu durum büyük bir adaletsizliğe neden oluyordu. İşte bu ihtiyaçtan dolayı, devletin faaliyetleri sonucu hakları ihlal edilen kişilere yargısal koruma sağlayan hazine teorisi (Fiskus Theory) ortaya çıkmıştır. Polis devleti bireyleri bütünüyle hukuki güvenceden yoksun bırakırken hazine teorisi ile bu katı yapı yumuşatılmakta ve bireylere bazı hukuki güvenceler tanınmaktadır. Hazine teorisinin kökeni esasında Roma hukukuna dayanmaktadır. Roma hukukunda hazineye, hükümdardan ayrı olarak bir tüzel kişilik tanınıyor ve devlet faaliyetleri dolayısıyla zarar gören vatandaşlara yargısal yolları kullanarak zararlarını tazmin etme imkânı veriliyordu. Bu şekilde, kamu gücünü temsil eden ve kullanan, kamu hukukuna dayanarak yaptığı işlemlerden dolayı hiçbir denetime tabi olmayan devlet ile özel hukuk hükümlerine tabi olan ve aleyhine yargı yoluna başvurulabilen hazine birbirinden ayrı tutuluyor ve günümüz hukuk devletindeki gibi olmasa da bireylere bazı mali haklar tanınarak kısmi bir hukuki güvence sağlanmış oluyordu. İslam hukukunda da bu uygulama mevcuttu. İslam hukukunda devlet hazinesi ‘beytülmal’ olarak adlandırılmaktadır. Avrupa hukuku ile özdeş bir biçimde Osmanlı’da da beytülmale ayrı bir kişilik tanınmış ve devlet hazinesi özel hukuk hükümlerine özgülenmiştir. Bu yüzden devlet reisi sıfatı ile hükümdarın şahsına karşı açılabilen davalar, beytülmal aleyhine tazminat davası şeklinde açılabilir ve bu dava özel hukuk kurallarına göre görülebiliyordu. Bireyler bu yolla ihlal edilen haklarını hazine üzerinden tazmin edebiliyorlardı. Filhakika günümüz hukuk devleti anlayışının benimsenmesinde hazine teorisinin rolü yadsınamaz. Aynı şekilde 19. yüzyıldan itibaren kamu hukukunun gelişmesi ile devletin kamu gücünün icrasıyla gerçekleştirdiği işlemleri hukuk kurallarıyla belirlenmesiyle hazine teorisi terk edilmiş ve hukuk devleti anlayışı yerleşmeye başlamıştır.

KAYNAKÇA:

- Akylmaz, B.; Sezginer, M. ve Kaya, C. (2009), Türk İdare Hukuku, Seçkin Yayıncılık Ankara.
- Akad, M. (1993), Genel Kamu Hukuku Ders Notları, İstanbul.
- Gözler, K. (2008), İdare Hukuku Dersleri, 7. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Gözler, K. (2008), Mahalli İdareler Hukuku, 1. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Gözler, Kemal: Anayasa Hukukuna Giriş, “Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku”,
- Gözler, K. (2007), Türk Anayasa Hukuku Dersleri, 4. Baskı, Ekin
- Günday, Metin: İdare Hukuku, 10. Baskı, (İmaj Yayınevi), Ankara 2011.Kitabevi, Bursa.
- Özbudun, E. (2005), Türk Anayasa Hukuku, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Erdoğan, M. (2019), Türk Anayasa Hukuku, 2 Baskı, Hukuk Yayınları, Ankara.
- Erdoğan, M. (2000), Demokrasi, Laiklik, Resmi İdeoloji, Liberte Yayınları, Ankara.
- Fındıklı, R. (2001), İdare Hukuku. Özen Yayıncılık, Ankara
- Akarsu, Ayhan: Hukuk Devleti İlkesinin Dünya ve Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi, (AYİM Dergisi, Ankara, Sayı 24, 2009).
- Balta, Tahsin Bekir: İdare Hukuku I: Genel Konular, (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları), Ankara 1970-72.
- Aristoteles, Politika, Remzi Kitabevi, 9. Basım, İstanbul 2006.
- Çeliksü, Sinan: Siyaset Bilimi Yaklaşımı ile Polis Kurumu, Uludağ Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü, (Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2006), s. 6 (Ulusal Tez

Tasarım Tescilinin Şartları

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nda tasarımın tanımı 55.maddenin 1.fıkrasında yapılmış bulunmaktadır. SMK m.55/1 uyarınca *"Tasarım, ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür."* Bu tanımdan anlaşılacağı üzere, tasarımın görünümünden ibaret olduğu ve aslında bir tasarımın tescili ile sağlanan korumanın da ürünün görünümü üzerinde söz konusu olduğu söylenebilir. *"Ayrıca tasarım koruması; üretim yöntemi, ürünün kullanım amacı, ürünün teknik faydaları ve fonksiyonel özellikleri gibi konuları kapsamamaktadır."*[1]

Dolayısıyla tasarım, bu açıdan bakıldığında patent ve faydalı modelden ayrılmaktadır. *"Patent ve faydalı model mevzuatıyla sanayide elde edilen faydalı avantajlar/ilerlemeler korunurken, tasarım mevzuatıyla ürünlerin görünümündeki yenilikler/farklılıklar korunur."*[2] Patent ve faydalı modelde bir ürünün teknik altyapısı ve özellikleri, sanayiye uygulanabilirliği, üretim ve çalışma yöntemi gibi hususlar üzerinden sağlanacak koruma belirlenirken - ayrıca patent için buluş basamağı özelliği taşıma da gerekir - tasarımda ürünün görünümü ve şekli üzerinden bu korumanın sağlanıp sağlanmayacağı belirlenecektir. *"Nitekim, tasarımın görünümü ilgilendirdiği, başvuru sırasında izlenecek yolu belirleyen hükümlerden de anlaşılmaktadır. İlgili hüküm uyarınca, tasarım için tescil başvurusunda bulunulduğunda, tasarımın görsel anlatımının belirtilmesi gerekir."*[3]

Bir tasarımın tescil edilebilmesi ve üzerinde koruma sağlanabilmesi için barındırması gereken vasıflar da koruma kapsamının görünüm üzerinden belirlenmesi ile ilintili olarak belirlenmiştir. Bir tasarımın tescille korumadan faydalanabilmesi için ayırt edicilik niteliğine haiz olması ve tasarımın yeni olması gerekir. SMK m.56/1'de bu vasıflar şu şekilde belirtilmiştir: *"Tasarım yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olması şartıyla bu Kanunla sağlanan haklar kapsamında korunur."*

Tasarımın Yeni Olması:

Tasarımın yeni olması, SMK m.56/4'te şu şekilde açıklanmaktadır:

Bir tasarımın aynısı;

a) Tescilli tasarım için başvuru veya rüçhan tarihinden önce,

b) Tescilsiz tasarım için tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce, dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış ise o tasarım yeni kabul edilir.

Tasarımlar sadece küçük ayrıntılarda farklılık gösteriyorsa aynı kabul edilir.

Bu hükümden hareketle bir tasarımın yeni olmasından ne kastedildiği üzerinde durulması gerekmektedir.

Tasarımın yeni olması ürünün görünüm ve şekil itibarıyla diğerlerinden farklı olması anlamına gelmektedir. SMK m.56/4'ün son cümlesinde de belirtildiği üzere tasarımların sadece renk, boyut veya malzeme gibi küçük ayrıntılarda farklılaşması onlara yeni bir tasarım vasfı kazandırmaz. Tasarımın yeni olabilmesi için diğerlerinden belirgin farklılıklar taşıması gerekir. *"Dolayısıyla tasarımcı istediği rengi seçebilir ancak bir başka tasarımla aynı ya da benzer olup sadece renk ya da malzemeyi farklılaştırması ona yenilik ve ayırt edicilik sağlamayacaktır."*[4]

Aynı zamanda tasarımın yeni olup olmadığını belirlemede kanundaki kriterlerin de karşılanması gerekir. Bir tasarımın aynısının, 'tescilli tasarım' için başvuru veya rüçhan tarihinden önce; 'tescilsiz tasarım' için tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce; dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış olması gerekir. Dolayısıyla tasarımın yenilik incelemesi dünya çapında yapılmakta ve bu kapsamda da dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış olması gözetilmektedir.

"Bu nedenle daha önce dünyanın herhangi bir yerinde bilinen, yani kamuya sunulan bir tasarım artık Türkiye'de yeni kabul edilmez. Böyle bir tasarıma her nasılsa tescil belgesi alınmışsa, belgenin hükümsüzlüğü mahkemeden istenebilir. Dolayısıyla yurt dışında var olan bir tasarımı Türkiye'ye ilk kez getirmek, yani onu sahiplenmek hukuken koruma görmez."[5]

Nitekim seçenek özgürlüğünün dikkate alınması hususunda Yargıtay 11.Hukuk Dairesi'nin bir kararında "554 sayılı KHK'nin 11. maddesine göre, "Bir tasarımın koruma kapsamı belirlenirken buna, 7 nci maddeye uygun olarak o tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenimle bariz bir benzerlik gösteren bütün tasarımlar dikkate alınır. Koruma kapsamının belirlenmesinde, kıyaslanan tasarımların farklılıklarından çok ortak özelliklerine ağırlık verilir ve tasarımcının tasarlama açısından seçenek özgürlüğüne sahip olduğu dikkate alınır." Bu bakımdan, kıyaslanan tasarımların nelerden ibaret olduğu, aynı KHK'nin 7. maddesine uygun olarak bu tasarımların bilgilenmiş kullanıcısı üzerinde yarattığı genel izlenim bakımından farklılıklarından çok ortak özelliklerine ağırlık verilip verilmediği ve seçenek özgürlüğü gibi hususlar dikkate alınarak..."[10] şeklindeki ifadelerle yer verilmiştir.

Son olarak 6769 sayılı SMK kapsamında koruma kapsamı dışında kalan diğer hallere değinmek gerekir. Yeni ve ayırt edici olmayan tasarımlar haricinde 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m.58'de tasarım koruması dışında kalan haller; Tasarım ve ürün tanımına uygun olmayan tasarımlar, Kamu düzeni veya genel ahlaka aykırı tasarımlar, Tasarımın kullanıldığı veya uygulandığı ürünün, başka bir ürüne mekanik olarak monte edilmesi veya bağlanması için belirli biçim ve boyutlarda üretilmesi zorunlu olan tasarımlar, Ürünün teknik fonksiyonunun zorunlu kıldığı görünüm özellikleri olan tasarımlar, Paris Sözleşmesinin 2 nci mükerrer 6 ncı maddesi kapsamında yer alan hükümlerle alınamayan tasarımlar ile bu kapsam dışında kalan ancak kamuyu ilgilendiren, dini, tarihi ve kültürel değerler bakımından halka mal olmuş ve ilgili mercilerin tescil izni vermediği işaretlerin, armaların, nişanların veya adlandırmaların uygunsuz kullanımını içeren tasarımlar olarak sayılmıştır.[11]

Bilgilenmiş kullanıcı, ne bir uzman ne de tamamen dikkatsiz bir kullanıcıdır. Bilgilenmiş kullanıcı, daha öncesinde ilgili tasarımla karşılaşmış olan, bu tasarıma aşina ve alım tercihlerini etkileyecek önemli ayrıntıların farkında olan kullanıcıdır. "Doktrin ve mahkeme kararları doğrultusunda **bilgilenmiş kullanıcı**; "tasarımcı ya da uzman seviyesinde olmayan ancak alandaki çeşitli tasarımları tanıyan, tasarım özellikleri hakkında belirli düzeyde bilgi sahibi olan ve bu ürünleri kişisel ya da mesleki ilgisi nedeniyle dikkatle kullanan kişidir."[7]

Tasarımın ayırt edici niteliği incelenirken "genel izlenim" ifadesinin de üzerinde durmak gerekir. Yukarıda da bahsedildiği üzere tasarımın ayırt edicilik niteliği bilgilenmiş kullanıcı üzerinde yaratılan genel izlenim çerçevesinde belirlenir. "Genel izlenim; bilgilenmiş kullanıcının tasarımın genel görünümü, karakteristik özellikleri ile ilgili ilk bakışta sahip olduğu fikir bütünüdür."[8]

Bunların dışında, ayırt edici niteliğin belirlenmesinde tasarımcının tasarımını geliştirmede seçenek özgürlüğü bırakmasına da dikkat edilir.(SMK m.56/6) "Bir ürün, tasarımcısına ne kadar seçenek özgürlüğü bırakıyorsa koruma kapsamı da o denli genişler; seçenek özgürlüğü ne denli darsa koruma kapsamı da o denli daralır. Bir ürün, işlevini yerine getirebilmesi için ancak belirli bir şekilde tasarlanması zorunluysa, bu ürünün tasarımı hiç koruma görmez. Yani bir tasarım, sonraki tasarımcılara hiç seçenek bırakmıyorsa, tasarım mevzuatıyla korunmaz." [9]

The Firm (Şirket)

YAZAN: RAZİYE GÖNEN

Hem hukuki kimliğinizi koruyup hem de hukuku koruyabilir misiniz?

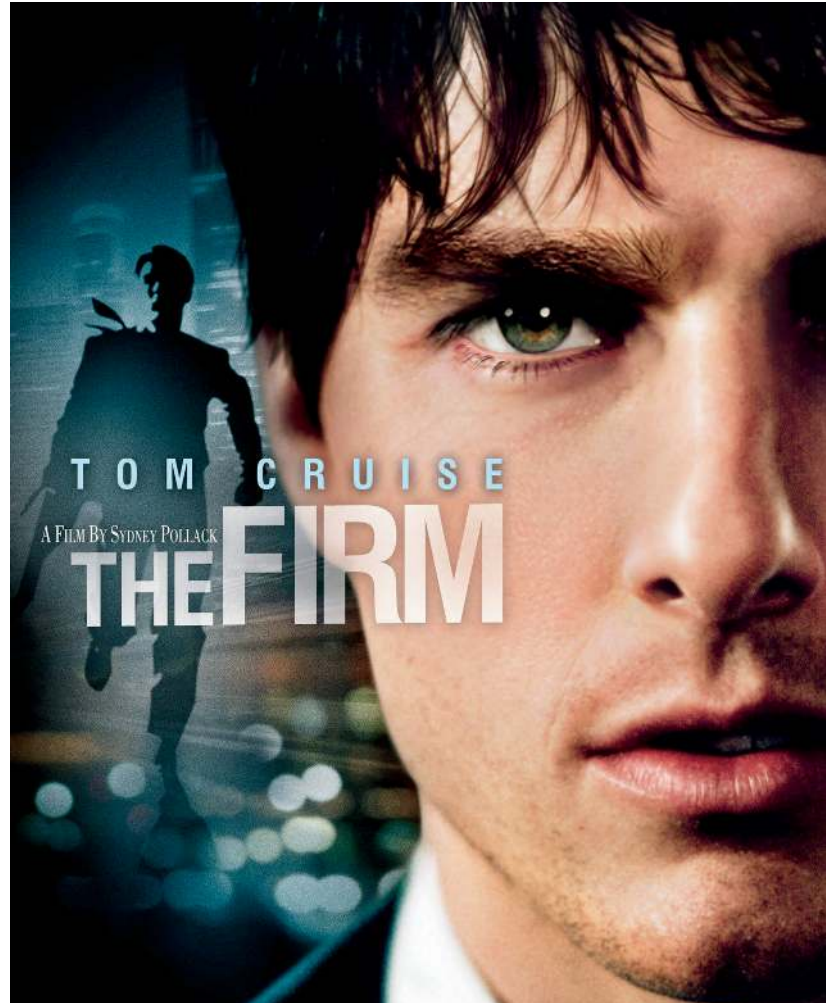
Başrolünde Tom Cruise'un yer aldığı Şirket filminde, Mitch McDeere'nin yaptığı tam olarak buydu aslında: Baroya olan bağıını korurken baronun sağlamaya çalıştığı düzeni korumak...

Şirket, Sidney Pollack tarafından yönetilen; Tom Cruise, Jeanne Tripplehorn, Gene Hackman, Ed Harris, Holly Hunter, Hal Holbrook ve David Strathairn'in oynadığı; 1993 tarihli, yasal temalı bir Amerikan gerilim filmidir. Film, yazar John Grisham'ın 1991 tarihli The Firm adlı romanından uyarlanmıştır. Film, genel olarak avukatlığa ilk adımını atan bir gencin, karşısına çıkan ikilemlerde yaptığı seçimlerle kariyerini nasıl şekillendirdiğini anlatmaktadır.

Mütevazı bir aileden gelen, çalışkan Mitch McDeere; Harvard'dan başarıyla mezun olmuş, çiçeği burnunda bir avukattır. New York ve Şikago'dan büyük hukuk firmaları peşine düşse de Tennessee Memphis'deki yıldızı parlayan bir şirket, Mitch'e diğerlerinden çok daha iyi şartlarla iş teklif eder. Mitch, tercihini, her yeni işe başlayan gencin yapacağı gibi, fırsatları en iyi olan Memphis'teki şirketten yana kullanır. İş görüşmesinde, pizzacıda çalışan bir kuryeyken nasıl hukuk okumaya karar verdiğini anlattığı anısında, hukuk düzeni var demenin güçlü güçsüz, ezilen ezen ayrımını ortadan kaldıramaya yetmediğini görüyoruz. Çalıştığı dükkânın sahibine vergi kaçırdığı iddiasıyla açılan davada, patronunun dükkânını kaybetmesiyle adaletin yanıldığı kanısına varan Mitch, hukuk okumaya karar veriyor. İşlerinde izleyeceği tutumu anlamamıza, meslek tercihini yaparken dayandığı neden de yardımcı oluyor.

Mitch, şirketin işlerinin çoğunun, varlıklı müvekkillerinin açık deniz paravan şirketlerle ve diğer vergiden kaçınma planlarıyla para saklamalarına yardımcı olmayı içerdiğini öğrenir. Cayman Adaları'na yaptığı bir çalışma gezisi sırasında Mitch, müvekkili olan şirketin, Chicago müşterilerinin bacaklarını kırdığını ve şirket ortaklarından Avery'nin tatil evindeki kilitli bir dolapta şirketin şüpheli koşullar altında ölen dört çalışanıyla ilgili belgeler bulunduğunu fark eder.

Mitch, ortakların ölümünü araştırması için özel dedektif Eddie Lomax'ı işe alır. Lomax, ofisinde iki kiralık katil tarafından sekreterinin gözü önünde vurularak öldürülür. FBI aydınlatmasıyla, Mitch, ölen ortakların da Lomax gibi gerçeği öğrenince suikaste uğradığını anlar. FBI Mitch'i; evinin, arabasının ve ofisinin dinlendiği konusunda uyarır. Ona, firma ve Moroltos aleyhine kanıt sunması için baskı yapar.

Bu istek Mitch için oldukça zorlayıcıdır. Çünkü avukatlık ruhsatını alırken ettiği yeminde müvekkil gizliliği vardır. Mitch mesleğine olan bağlılığından dolayı bir çıkar yol bulur. Müvekkillerinden birini kanıt vermesi için ikna eder. Aksi durumda FBI'a istediğini verebilmek için şirketten kopyaladığı tüm bilgileri aşikâr etmek zorunda kalacaktı. Bu çıkış yolunu bulana kadar, meslek onurunu korumakla hayatının kalanını hapiste geçirmek arasında ciddi ikilemde kalıyordu.

Firma, alanının en iddialı, en garanti ve vergi hukuku alanında rakipsiz firması gibi gözüke de birçok yolsuzluğu halı altına ittiği gerçeği değişmiyor. Hukukçular bu noktada para için buna devam edenler ve her zaman adil olanın yanında olanlar olarak ikiye ayrılıyor. Mitch ve öldürülen diğer 4 avukat ikinci yolu seçenler oluyor. FBI, şirketin işlediği suçu alenen ortaya sermek istese de Mitch'i avukatlığı açısından çok zor durumda bırakacak bir yol sunuyor. Bu da senaryonun çok tartışılmasına yol açıyor. Mitch, FBI'a şirketi suçlayabilecek yasal kanıtlar sağladığında film sona eriyor ama Mitch için hayat yeni başlıyor. Bunu FBI'a ve dolaylı yoldan eski işinin ortaklarına şu cümlelerle ifade ediyor:

"Beni siz yönetmiyorsunuz, onlar da yönetmiyor. Tuhafınıza gidecek bir şey söyleyeyim kanunu yeniden keşfettim."

FARUK EREM

BİR CEZA AVUKATININ ANILARI

Bir Ceza Avukatının Anıları adlı bu eser ceza hukukunda hümanist doktrini savunan, ünlü Türk hukukçu ve yazar Prof. Dr. Faruk Erem tarafından kaleme alınmıştır. Kitap kısa anılar ve hikayelerden oluşmaktadır. Faruk Erem anlattığı olayların bir kısmını bizzat kendisi yaşadığı gibi bir kısmını da adliye koridorlarında meslektaşlarından duyarak sayfalara dökmüş olduğunu belirtir. Kitap çarpıcı sözlerle başlar:

Bir tuhaftır ceza avukatlığı. Ayıplamayacaksınız, kızmayacaksınız, ağlamayacaksınız da. Bunlar olmaz mı? Olur. Ama hep içinde olmalı. Bakışlarınızda kaçak bulunmasın. Karşınızdaki suçlunun gözlerinin içine bakın, dostça. Orada derdini dökmek isteyen ‘insan’ı göreceksiniz. Bundan sonrası kolaylaşır. ‘insan’ insanın zehrini alır derler, halk dilinde. Ceza avukatlığının yarısı budur.

Ceza avukatlığının önemini ve zorluklarını anlatırken aynı zamanda dışarıdan görülemeyecek, yalnızca işin içinde olunca anlaşılabilir, belki de hiç anlaşılamayacak olan olayların iç yüzlerini çarpıcı bir şekilde okurlarına sunar. Günümüzde ayakta duran belli başlı toplumsal düşünceleri de çok ciddi bir şekilde eleştirmektedir.

“Suçluyu kazıyınız altından insan çıkar. Amaç, suçludaki insanı değil insandaki suçluyu yok etmektir.”

Bir Ceza Avukatının Anıları

YAZAN: ŞEVVAL İLHAN

Bu eleştirilerine örnek olarak kitapta iki olaydan bahsetmektedir:

Ağır ceza mahkemesi başkanı, tanığın kimliğini sordu:

- Adınız, yaşıınız, mesleğiniz?
- Tanık, ürkek tavırlı bir kadındı. Adını, yaşını söyledi ve durdu. Başkan tekrar sordu:
- Mesleğiniz?
- Afedersiniz reis bey, genelev kadınıyım.

Başkanın yanıtı şöyle oldu:

- Sen bizi affet kızım.

Tanık durakladı, tuhaflaştı. Başkanın demek istediğini anlayamamıştı.

Başka bir olayı ise Faruk Erem şu şekilde kaleme almıştır:

Tanık kimliğini söyledi, genelev kadınıydı. Hepimiz ayağa kalktık. Tanığa yemin verdiriyordu:

- Namusun ve vicdanın üzerine yemin ediyor musun?
- Kadın, başkana baktı. Etrafa bakındı. Başkan bağırdı:
- Yemin etsene be kadın!
- Edemem reis bey, çarpılırım. Namus dediğini çıkar, edeyim.

Başkan durakladı. Başını başka tarafa çevirdi, zabıt katibine yaz dedi:

- Tanığa usulen yemin ettirildi.

Yukarıda aktardığım üzere, genelev kadını olmayı ve bunun toplumsal olarak bakış açısını iki taraflı, olaylara dayandırarak, Faruk Erem eleştirmektedir. Bu kitapta beni en çok etkileyen anılarından birinden bahsetmek isterim. Hakkı adındaki bir genç, ısrarla babasını öldürmediğini söylemektedir. Fakat tüm deliller aleyhinedir. Avukatı bile kendisine inanmamaktadır. Avukatı, Hakkı’ya eğer suçunu itiraf ederse indirim alacağını söylemiştir. Hakkı tüm bunlara rağmen suçlamaları reddetmektedir. Mahkeme ölüm cezası değil, müebbet hapis cezası vermiştir ve daha sonra hüküm Yargıtay tarafından onanmıştır. İki yıl sonra katil zanlısı teslim olunca Hakkı’nın suçsuzluğu ortaya çıkmıştır.

Bu olaydan sonra akla şu soru gelmektedir: Ya mahkeme Hakkı’ya ölüm cezası verseydi?

Faruk Erem bu konudaki tutumunu şu cümleyle ifade etmiştir:

“Bana öyle geliyor ki adalet yanıldığını anlayınca geri veremeyeceğini baştan almamalı.”

Bu kitabı okuyan her insanın olaylara olan bakış açısının genişleyeceğini, olaylara farklı noktalardan bakabileceğini ve belli başlı oturmuş toplumsal yargılardan daha kolay bir biçimde sıyrılabileceğini düşünmekteyim. Kitap yazıldıktan sonra o kadar ses getirmiştir ki Ankara Sanat Tiyatrosu tarafından Türkiye’nin çeşitli yerlerinde ve Almanya’da sahnelenmiş, ayrıca televizyon dizisi olarak da yayınlanmıştır.

TÜZE'ye yazmak ister misiniz?

- Yazı, **tuzehukukdergisi@gmail.com** adresine gönderilmelidir.
- Derginin yayın dili Türkçe'dir. Çeviriler; yazarından ve yayıncısından izin alındığı ispat edildiği takdirde yayınlanabilir.
- Yazı, içeriği itibariyle özgün olmalı; daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olması gerekmektedir.
- Yazı, ana bölümlerde 1,15 satır aralığı ile 12 punto; dipnotlarda tek satır aralığı ile 10 punto kullanılarak Times New Roman karakterinde yazılmalıdır.
- Yazı, **6.000 ile 8.000 karakter** veya **800 ile 1000 kelime** aralığında olmalıdır.
- Yazarın ad, soyadı ve unvanını, makalede yer almasını istediği şekliyle ve Dergi'de yer alan yazı formatına uygun olarak yazıya eklemesi gereklidir. Ayrıca iletişim bilgilerinin yazının gönderildiği e-postada gösterilmesi gerekmektedir.
- Dipnotlarda ve kaynakçada, koyu renkle, altı çizili ve/veya italik yazılan kısımlar (yayın kurallarında italik yazılacağı belirtilenler hariç) düzeltilmeli ve internet kaynaklarındaki alt çizgiler kaldırılmalıdır.
- Verilen kaynak makale ise makale adı çift tırnak içine alınmalı, sadece eser adı italik verilmeli, yayınevi, ili, baskı yılı ve sayfa sayısı sırasıyla yazılmalıdır.

Örneğin: Çiğdem Kırca, “Örtülü (Gizli) Boşluk ve Bu Boşluğun Doldurulması Yöntemi Olarak Amaca Uygun Sınırlama (Teleologische Reduktion)”, AÜHF Dergisi, Ankara 2001, C. x, S. x, s. xx.

- Yazılar, Yayın Kurulu tarafından değerlendirilir ve Yayın Kurulu kararıyla yayımlanabilir. Yayımlanan yazılar için telif ücreti ödenmemektedir.

TÜZE SERGİ

 /tüze-hukuk-dergisi/

 @tuzehukukdergisi

 @tuzehukukdergi

